

1 CORINTIOS

Pablo, Corinto macārāre, Cristore ca tao nūnūjeerā cāja ca niiro cā ca tiiricarāre, cājare cāja ca buerije, cāja ca tii niiriye cātirije, do biro tii majiña maniro cājare biiupe. Corinto macā, griegos yaa macā, añuro ca bii nūnūa waari macā, pairi macā niiro biiupa. Ñucā ca apeye pairi macā, cāja ñicāa cāja ca tii jāo dooriquere cāja ca tii jāo dooricarore birora ca tii niirā, cāja ca nucā buorijere paú wāmeri ca chorā, nomia eperique maquēre do biro tiiya maniro ca niiri macā niiro biiupa. Tee niiupa tii macā macārā Jesucristo yee quetire ca tao nūnūjeerāre do biro cāja ca bii majitiro ca tiirije.

Owa cojogu cā ca tiirucuri wāmera owa jāo, ñucā too macārā añurije cāja ca tii niiriye jāori añu majuropeecā cā ca ñirije mena ñi jāomi (1.1-9)

Corinto macārā bojorica poogaari cāja ca ameri dica watí niiriye jāori, tuti jañuri Pablo cājare cā ca wede majoriquere wede (1.10—4.21).

Cāja watoare, do biro tiiya maniro cāja ca nomia eperije jāori, cāja ca ameri tuti niiriijere ameri wedejāarā Ùmureco Pacure ca majitirāp̄ure cāja ca ameri wedejāarijere wede nūnūa waa. Ñucā nūmo cāti, manū cāti, tiirique maquēre cājare wede mājiomi (caps. 5—7). Ñucā apeye Ùmureco Pacū méérena tii nucā buorique pee ca nii ametāene nucācoaro macā cāja ca tāgoeña maa wijiaro ca tiiriquere cājare wede mājiomi (8.1—11.1)

Ùmureco Pacure tii nucā buorique maquē, to biri Cristore ca tao nūnūjeerā cāja ca tii niipe

maquē peera, tii maji niirique Añuri Yeri cū ca tiicojorijere, Jesucristo cū buerā mena cū ca baa tūjariquere tiirā, ñucā bhorique mena tiirique maquēre añuro wede majorique booupa (11.2—14.40).

Ameri mairique maquēra wedemi (cap. 13).

Jesucristore ca tuo nñuheerā pea ñucā, Cristo cū ca cati tuarique maquēre, Cristore ca tuo nñuheerā cāja ca cati tuape maquēre, cāja ca tuo maa wijiariquere cū ca wede majoriquere wede (cap. 15). Judea macārā Cristore ca tuo nñuheerāre tii nemorique maquēre cājare wede yapano cojo, ñucā cū cū ca biipere, wede yapano eami.

Corinto macārāre Pablo cū ca queti owa cojo jhorica pūuro

Añu dotirique

¹ Yū Pablo, Umureco Pacū cū ca boorore biro, Cristo Jesús yee quetire wederi majū cū nijato ūigū cū ca jhoricū, to biri mani yee wedegū Sóstenes mena, ² Corintos macārā, Umureco Pacū yaarā, Cristo Jesús jhorí ca ñañarije manirā, ñucā cū yaarā ca ñañarije manirā cāja nijato ūigū cū ca jhoricarā niipetirā, niipetiri taberipū mani Wiogū Jesucristo, mani Wiogū cāja Wiogū wāmere ca ūnucū bhorā niipetirāre, mujare jāa owa cojo.

³ Umureco Pacū mani Pacū, Wiogū Jesucristo añurijere, jīcāri mena añuro niiriquere, mujare cū tiicojorato.

“Añu majuropeecā,” ūirique

4 Muja juori, to c\u00e1nac\u00e1 tiira \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1 “A\u00f1u majuropeec\u00e1,” y\u00e1 i\u00f1, \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1, Cristo Jes\u00fus j\u00e1ori, a\u00f1uro m\u00e1jare c\u00e1 ca tirique j\u00e1ori.
5 Cristo j\u00e1orira m\u00e1ja ca t\u00e1goe\u00e1 niirijep\u00e1re, niipetirije m\u00e1ja ca wedepe, niipetirije m\u00e1ja ca majipe, m\u00e1jare tiicojoupi \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1. **6** To biro biima \u00f1iro, Cristo yee queti m\u00e1jare j\u00e1a ca wederique ca niirore biro m\u00e1jare bii eaupa. **7** To biri mani Wiog\u00e1 Jesucristo c\u00e1 ca doopa r\u00e1m\u00eare yue niir\u00e1 uno, \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1 yeere a\u00f1uro m\u00e1ja ca pade maji niipa w\u00e1meri m\u00e1jare d\u00e1jati. **8** Ca t\u00e1jari r\u00e1m\u00e1p\u00e1, to birora m\u00e1ja ca t\u00e1goe\u00e1 bayic\u00f3a niiro m\u00e1jare tii, \u00fa n\u00e1n\u00e1jee yapano earucumi \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1, mani Wiog\u00e1 Jesucristo c\u00e1 ca doori r\u00e1m\u00eare, a\u00f1ur\u00e1, ca \u00f1a\u00f1arije manir\u00e1 m\u00e1ja ca niipere biro \u00f1ig\u00e1.
9 C\u00e1 ca \u00f1irore biro ca t\u00e1ig\u00e1 niimi \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1, c\u00e1 Mac\u00e1 mani Wiog\u00e1 Jesucristo mena c\u00e1ja niijato \u00f1ig\u00e1, manire ca j\u00e1oric\u00e1.

Cristo yaar\u00e1 j\u00e1c\u00e1ri mena c\u00e1ja ca niitirije

10 “Y\u00e1 yaar\u00e1, niipetir\u00e1p\u00e1ra j\u00e1c\u00e1ri mena nii, m\u00e1ja watoare ameri dica wat\u00f1 nii biitir\u00e1ra, a\u00f1uro j\u00e1c\u00e1ri mena j\u00e1c\u00e1 w\u00e1mera t\u00e1goe\u00e1nari, j\u00e1c\u00e1 w\u00e1mera yeri c\u00e1ti bii nii\u00f1a, mani Wiog\u00e1 Jesucristo c\u00e1 ca dotiro mena,” m\u00e1jare y\u00e1 i\u00f1. **11** Y\u00e1 yaar\u00e1, j\u00e1c\u00e1r\u00e1 Clo\u00e9 yee weder\u00e1 m\u00e1ja ca ameri \u00f1ar\u00e1gati niirijere yure c\u00e1ja ca weder\u00e1 mac\u00e1, atere to biro m\u00e1jare y\u00e1 i\u00f1. **12** M\u00e1ja ca niiro c\u00f3rora o biro m\u00e1ja \u00f1i: “ ‘Y\u00e1a, Pablo y\u00e1a y\u00e1 nii,’ ap\u00ed pea ‘Y\u00e1a, Apolos y\u00e1a y\u00e1 nii,’ ap\u00ed \u00f1uc\u00e1 ‘Cefas* y\u00e1a y\u00e1 nii,’ ap\u00ed, ‘Y\u00e1a, Cristo y\u00e1a y\u00e1 nii,’ m\u00e1ja \u00f1i,’ \u00f1ig\u00e1 m\u00e1jare y\u00e1 i\u00f1.”

* **1:12** Hch 18.24.

13 ¿To docare Cristo, bojoricarori wado cā niti? ¿Pablo, māja yee jāori yucā tenipā cā paa pua tuu ecoupari? ¿Pablo wāme mena ūri, māja uwo coe ecori? **14** “Añu majuropeecā,” yā ū Ūmāreco Pacāre, majigāra Crispo, to biri Gayo jāa jirore jīcā ūno peerena mājare yā uwo coetiwa. **15** To biri jīcā ūno peera, “Pablo wāme mena jāa uwo coe ecowā,” ū majitima. **16** Estéfanas yaarā cācare, yā uwo coewā, anija jirore aperā jīcā ūno peerena yā ca uwo coeriquepāra yā majiti. **17** Biigupāa Cristo, “Uwo coe yujugāja,” yāre ū cojotiwi. Bojoca majiriquerena wede nucū yujutigāra, añurije queti, yucā tenipā Cristo cā ca bii yairique ca wapa cātiriye ca yai nucātipere biro ūigā, teere yāre wede doti cojowi.

*Ūmāreco Pacā cā ca majirije, cā ca tutuarije,
niimi Cristo*

18 Ñañaro ca bii yaiparāra, Cristo yucā tenipā cā ca bii yairique queti, ū mecañiquera niicā, mani, ñañaro biiriquere ca ametuarā peera, Ūmāreco Pacā cā ca tutuarije niiro bii. **19** O biro ū owarique ca niirore birora:

“Ca majirā cāja ca majirijere yā tii yaio nucōcāraru, ca tagoeña majirā cāja ca tagoeña majirijere yā maa wijio nucōcāraru,” ūrique nii.†

20 ¿Ñee ūno, ca majigāre, bue majori majāre, ati yepa maquē ca bii niirijere ca majigāre, cā ca tagoeña tua nucāro to tiijapari? ¿Ūmāreco Pacā ati yepa macārā cāja ca maji niirijere ū mecañiquere biro ca biiro cā tiitiupari? **21** Ati yepa macārā, cāja ca maji niirije mena, Ūmāreco Pacā cā ca

† **1:19** Is 29.14.

majirijere ūa majitiupa. To biri cū ca majiri-jepu, diámacū ca tuo nucā buorāre cū yee añurije queti ūi mecūriquere biro cūja ca wederije menara cājare ametūenerūgaupi. ²² Judíos, ca bii ñorije ca ūañaña manirije tii bau niiriquere jāima; grie-gos pea majiriquere amama. ²³ Jāa pea Cristo yucu tenipu cūja ca paa pua tuu cōarichu yee queti peere jāa wede. Ate añurije queti judíos peera ūi tutiriquere biro pee cājare biicā, judíos ca ni-itirā peera ūi mecūriquere biro pee cājare biicā. ²⁴ Umureco Pacu cū ca jāoricarā judíos, judíos ca niitirā pea, Cristoa, Umureco Pacu cū ca tutuarije, cū ca majirije, cū ca niirijere majima. ²⁵ Ati yepa macārā peera Umureco Pacu cū ca ūi mecūrijere biro bii pacaro, ati yepa macārā cūja ca majirije ametūenero majirique nii. Umureco Pacu cū ca tutuatirijere biro cūja ca ūarije pea, ati yepa macārā cūja ca tutuarije ametūenero ca tutuarije nii.

²⁶ Yū yaarā, bojoca cūja ca ūirore birora, pauacā méé muja mena macārā ca majirā, ūucā jīcārāacā ca nii majuropeera uparā yee wederā, pauacā méé ca niirāre Umureco Pacu cū ca jāoriquere majiña. ²⁷ Umureco Pacu, ca majirāre boboro cūja ca tamuoro tiirugu, ati yepa macārā “Ca tugoeña majitirā niima,” cūja ca ūirāre bejeupi; ūucā ca tutuarāre boboro cūja ca tamuoro tiirugu, ati yepa macārā “Ca tutuatirā niima,” cūja ca ūirāre bejeupi. ²⁸ Ūucā cūja ca ūña manirāre, cūja ca ūarugatirāre, watoa macārā petire bejeupi Umureco Pacu, ca nii majuropeera peere, watoa macārā cūja ca tuaro tiirugu. ²⁹ To biri cū ca ūa cojorore, jīcū ūno peera “O biro ca biirā jāa nii,” ūi majitima. ³⁰ Umureco

Pacra, Cristo Jess mena mja ca niiro tiiupi, nucã Cristora, mani ca majirije nii, añurã mani ca niirije nii, ca ñañarije manirã nii, mani ca ametarije nii, care tiiupi. ³¹ Umreco Pacu wederiquepu o biro ca ñirore birora: “Jicu uno ‘O biro ca biigu yu nii’ ca ñigua, Wiogu yee jaori peere ‘O biro ca biigu yu nii,’ cã ñijato.”[‡]

2

Cristo yucu tenipu paa pua tuuricu yee queti

¹ Yu yaarã, Umreco Pacu yeere mejare wedegu waagu, buaro majirique mena, do biro tii to puo majiña manirije mena yu ñitiwu. ² Mja patopu niigu, Jesucristo yee, añuro petira yucu tenipu caja ca paa pua tuuricu yee queti ca niitirijepra yu wedetiwu. ³ Mja patopure, ca tutuatigu, buaro uwi, yu bii nana eawu. ⁴ Mejare wede, añurije que-tire mejare bue majio tiigu, mja ca to nenjeero tiirugu, majirique, toricaro añurije mena yu ñitiwu. Añuri Yeri cã ca tutuarije mena tii bau nii ñori, mja ca togoeña wajoaro yu tiiwu, ⁵ díamacu mja ca to nucã buorije, bojoca caja ca majirije jaori niitirora, Umreco Pacu wado cã ca tii majirije jaori pee* ca niipere biro ñigu.

Umreco Pacu yuu Añuri Yeri jaori majirique

⁶ To ca bii pacaro díamacu ca to nucã buo bay-icoaricarapra buaro majirique mena jaa wede, biirapu, ati yepa maque majirique ati yepare ca doti niirã caja ca majirije ca peti nenua waarije mena méére. ⁷ Añuro petira Umreco Pacu yee

[‡] **1:31** Jer 9.24. * **2:5** Sal 62.11.

majirique ca majiñā maniriquere jāa wede. Majirique yaioropu ca niirucurique, Ùmureco Pacu, ati yepare cū ca jeeñoparo jügueropura manipure añuro cū ca tiipe maquere cū ca queno yue yeri-jāariquere jāa wede. ⁸ Ati wāmere jīcū uno peera ati yepa macārā wiorā tuo puotiupa. Teere cūja ca tuo puocājata, añurije Wiogure, yucu tenipu paa pua tuu cōatibojacupa. ⁹ Owarique o biro ca ñirore birora:

“Jīcū uno peera īa,
jīcū uno peera tuo,
jīcū uno peera tugoeña tiitiupa,
Ùmureco Pacu cāre ca mairāre cū ca queno yueri-quere,” īi.[†]

¹⁰ Ate nii, Ùmureco Pacu cū yuu Añuri Yeri jāori jāa ca majiro cū ca tiirique. Añuri Yeri, niipetirije īa beje, Ùmureco Pacu yee ca majiñā manirijepu cāare mani ca majiro tiimi.

¹¹ ¿Niru pee apipu cū ca tugoeñarijere cū majiti? Cū ca yeri cūtirije wado cū ca tugoeña niirijere maji. To biri wāmera, jīcū uno peera Ùmureco Pacu cū ca tugoeña niirijere majitimi, cū yuu Añuri Yeri wado majimi. ¹² Mania, ati yepa maquē yeri tugoeña tutuarique méére mani ñeewu. Ùmureco Pacu cū ca mairije jāori, wapa manirora cū ca tii bojariquere mani ca tuo majipere biro ñirā, cū yuu Añuri Yeri ca doogu peere mani ñeewu. ¹³ Atera nii, jāa ca wederucurije. Bojoca cūja ca majirije jāare ca majorije jāori méé, Ùmureco Pacu yuu Añuri Yeri jāare cū ca majorijere jāa wede. To biri díamacū ca niirijere, yeri jāñariquepu ca biirijere ca

† ^{2:9} Is 64.4.

tuo majirāra, yeri jāñariquepū ca biirije mena jāa wede majio.[†] **14** Añuri Yeri ca c̄uatiḡa, Umuareco Pac̄u yuu Añuri Yeri yee maquēre t̄uorugatimi. Cūra, ū mecūriquera niicā. Nucā tuo jeeño majitimi, yeri t̄ugoeña niiri que menapū ū majirique ca niiro macā. **15** Añuri Yerire ca c̄uoḡa, niipetirijere ū cōoña maji peticāmi. Cū peera jīcū uno peera cū ca biirijere ū cōoña majitimi.

16 To birira Umuareco Pac̄u wederique o biro ū:
“¿Niru, Upu cū ca t̄ugoeñarijepure cū majiti? ¿Niru,
cāre cū wede majiobogajati?” ū.[§]
Mani pea Cristo cū ca t̄ugoeñarore birora mani
t̄ugoeña.

3

Umuareco Pac̄ure tii nemori maja

1 Yū yaarā, yua, ca t̄ugoeña tutua waoricarāpūre biro mūjare yū wede majitiwū. Ca t̄ugoeña tututatirā, Cristore wāmaacā ca tuo nunujee juo waarae ūigure biro pee mūjare yū wedewū. **2** Añuro tuo jeeñoriquera mūjare yū buewū, jīcū wimagū ca ūpūḡare baari que ecarica tabe unorena, ūpēcōa cāja ca ūpūorore birora. Mecā cāare mūja tuo puoticā. **3** Ca t̄ugoeña maji tutuatirā mūja niicā ména. ¿Mūja majuropeera ameri tuti, ameri ūtarugati, mūja ca ameri bii niirijea Umuareco Pac̄ure ca majitirā mūja ca niirije méé to biiti? **4** “Yūa, Pablo yuu yū nii,” apī ūucā “Yūa, Apolos yuu yū nii,” ūirā, ¿bojoca cāja ca ū niirore biro méé ūirā mūja ūiti?

[†] **2:13** Añuri Yeri ca c̄uorāre, cū ca bue majio dotirore birora cājare jāa bue majio. [§] **2:16** Is 40.13.

⁵ To docare, ¿Ñiru cã niiti Apolos? ¿Ñiru cã niiti Pablo? Wiogu, cãja ca tiipere cã ca tii dotiri-carore biro ca tii nñanujeerã wado niima. Cãja juori, maja pea teere maja tao nñanujeupa. ⁶ Yu, añurije quetire yu wede juowu. Apolos wede bato nemo cojoupi. Ùmureco Pacu buaro jañuro maja ca tao puo nñanua waaro tiiupi.* ⁷ To biri ca wede juogu, ca wede bato nemo cojogu cãa, ca nii majuropeerã méé niima. Ùmureco Pacu buaro jañuro tao puo nñanua waaricaro ca tiigü wado niimi ca nii majuropeegu. ⁸ Teere ca wede juogu, jiro ca wede nemogu cãa, jíca wãmerena ñima, cãja ca niiro cõrorena Ùmureco Pacu cãja ca paderique ca niirore biro cã ca wapa tiipe ca nii pacaro. ⁹ Jää, Ùmureco Pacu tii nemori maja jää nii. Maja pea Ùmureco Pacu yaa yepa ote yepa nii, Ùmureco Pacu yaa wii, wii queno mua waarica wii nii, maja bii.

¹⁰ Ùmureco Pacu yee, cã ca mairije ca niirore biro yare tii dotigü cã ca tiicojoriquere, wii buari maju cã ca cüu ñee juorore birora añurije quetire yu wede juowu, aperã pea yu ca wederiquepure wede majio nñanua waama. Biirãpu, to cãnacãrãpura, “Ca niirore birora yu wedemiti,” ñi ña cõoña majiña. ¹¹ Jícu uno peera Jesucristo yee quetire wederiquepurena bojorica wãme wede juo majitimi. ¹² Jícu uno, ati yepa, wii buarugara cüu ñee juorica yepa jotoare, oro, plata, ûtã añurije, yucu, mui, taa mena, cã ca queno mua waajata, ¹³ cã paderiquera cã ca biirique cãtirijere ñorucu. Cãja ca tiiriquere cã ca ña bejeri ramu ca niiro teere majirique ni-

* **3:6** Yu, yu otewu; Apolos oco pio tuuwi; ca bucha mua waarije peera Ùmureco Pacu tiawi.

irucu. Pecame ca joerije mena bii bau nii ñorucu. Cāja ca niiro cōrora cāja ca paderica wāmeri ca niirijere pecame joe ñaarucu. ¹⁴ Jīcū uno cū ca queno māa waarique peca mena cāare to ca ñuticājata, tee wapa, wapa ñeerucumi. ¹⁵ Cū paderiquere pecamera to ca joe yaiocājata, cū paderique yaicoarucu. Cū pea biirique peti ca ñurijere ca duti bayigure biro bii amet̄arucumi.

¹⁶ ¿M̄ja, Ūm̄reco Pac̄a yaa wii nii, Ūm̄reco Pac̄a yaa Añuri Yeri m̄ajap̄re nii, cā ca biirā m̄ja ca niirijere m̄ja majititi? ¹⁷ Jīcū uno Ūm̄reco Pac̄a yaarāre díamacā ca niitirije pee cūjare cū ca wede maa wijiojata, Ūm̄reco Pac̄a ñañaro cūre tiirucumi. Ūm̄reco Pac̄a yaa wiia, ca ñañarije maniri wii nii. M̄ja tii wiira m̄ja nii.

¹⁸ Jīcū uno peera m̄ja majuropeera ū ditoticāña. Jīcū m̄ja mena macā ati yepa maquērena majicāri, ca majigure biro cā ca t̄ugoeñajata, ca majitigure biro pee cā bijato, to biro biicāri díamacāra ca maji majuropeeḡa nii earuḡa. ¹⁹ Ūm̄reco Pac̄ura, ati yepa maquē majiriquea ū mecāriquerā niicāro bii. O biro ū owarique ca niirore birora: “Ūm̄reco Pac̄a, ca majirāre cāja ca ū maji niirijerena cūjare tii maa wijiocāmi.”† ²⁰ Ñucā o biro ū: “Ūm̄reco Pac̄a, ca majirā cāja ca t̄ugoeñarije, watoa maquē ca niirijere majimi,” ū.‡ ²¹ To biri jīcū uno peera, bojoca j̄orira, ca nii majuropeeḡare biro ca t̄ugoeñaticāpe nii. Niipetirije m̄ja yee nii. ²² Pablo, Apolos, Pedro, ati yepa, catirique, bii yairique, mecāri ca niirije, jirop̄a ca niipe, niipetirije m̄ja yee wado nii. ²³ M̄ja Cristo yaarā m̄ja nii. Cristo

† ^{3:19} Job 5.13. ‡ ^{3:20} Sal 94.11.

pea Umu'reco Pacu yuu niimi.

4

Jesucristo yeere wederi maja paderique

¹ Muja, jääre, Cristore pade nemori maja, Umu'reco Pacu yee ca majiña maniriquere wede majio niiri majare biro pee jääre ūaña. ² To biri jīcā wāme cū ca tiipere ca doti ecogua cū ca doti ecoricarore birora ca tiigha ca niipe nii. ³ Yura buaro biiti, yu ca biirijere, muja, ape tabera no ca boorā uparā, muja ca ūa cōoña beje niirije; yu majuropeecā yu ca biirijere yu ūa bejeti. ⁴ Yu ca tāgoeñā niirijepu ūañarije yu ca tiirijere yure majioti, tee juorira, “Añugu yu nii” yu ūiti. Wiogu pee niimi, yu ca biirijere ca ūa bejegu. ⁵ To biri muja majuropeera cū ca ūa bejepa cuu ca eatirora ūa bejeticāñā. Wiogu cū ca eari rūmāpu yueya. Cū pea yaioro ca naitšaropu ca niirijere ca boeropu ūi bau nii, ūucā bojoca cōrora cūja yeripu cūja ca tiiruga tāgoeñarijere majiricaro tiirucumi. To cōro docare cūja ca niiro cōrora cūja ca tii niirique ca niirore biro Umu'reco Pacure ūi ūucā buo ecorucuma.

⁶ Yu yaarā, atera añuro muja ca niipere ūigha, yu, Apolos, jää ca bii niirije mena ūri, yu wede, jää ca biirique cūti niirijere ūa cōori, owarique ca ūrije ca niitirijepu'rena muja ca ūtipere biro ūigha. Ate juori, jīcū muja mena macū uno peera, jīcūre añuro ūi, apīre juna, cūja ca bii uwa jeorijere biitirucuma. ⁷ To docare, ¿ñiru aperā ametuenero añugu mu ca niiro cū ūiti? ¿Ñee mu cūoti, Umu'reco Pacu mure cū ca tii cojotiriquere? Cūre ca ūicojo ecoricu nii

pacagu, ¿ñee tiigu ma majuropeera ca buaricure biro ma tugoeñati?

8 Muja ca boorije niipetirore muja cho peticā. Mee, ca apeye pairāpu muja nii. Jāa ca tii nemotirora, mee uparā muja niicoa. Díamacūra uparā peti muja ca niicājata, añu majuropeecā boo, jāa cāa muja mena uparā jāa ca niipere biro ñirā.

9 Jāa, Cristo yee quetire wederi maja peera, “Jiro macārāpu, ca jīa eco yaiparāre biropu, jāare tijapi Umu^{reco Pacu},” yu ñi tugoeña. To biri ati umu^{reco} niipetiropu, Umu^{reco Pacu} puto macārā, bojoca, cāja ca īa petiropu tii ññori majare biro jāa nii ea.

10 Jāa pea Cristo juori, ca tugoeña bojoca catitirā jāa nii, muja pea Cristo juori ca majirā muja ca niicāro. Ca tutuarā muja ca niicāro, jāa pea ca tutuatirā jāa nii. Jāara īa junu, muja peera ñi nucā bao, biima. **11** Mecā cāare, to birora aua boa, oco jiniruga, juti mani, ñañaro tii eco, ñucā jāa yaa wii majurope choti jāa biicā. **12** Jāa majurope jāa amori mena paderā jāa juti yaicoa. Ñañaro jāare cāja ca ñi tutiro, “Añuro mujare to biijato,” jāa ñi yuu. Ñañaro jāare cāja ca tiiruga nunjeero, to birora jāa tugoeña bayicā. **13** Watoara jāare cāja ca wede paipo, mairique mena cājare jāa yuu. Ati yepa maquē ca bii baterije, bojoca cāja ca tii baterijere ca t*u*irāre biro jāare tiima.

14 Mujaire ñi boborugu méé atere mujare yu owa cojo. Yu puna yu ca mairāre biro pee, mujare wede majorugu yu ñi. **15** Cristo yeere mujare bue majori majare diez mil niirā cho pacarā, muja pacua peera pau muja choti. Añurije queti mujare yu ca wedero, Cristo Jesús yaarā muja ca nii earique

juori muja pacu yu nii. ¹⁶ To biri “Yure biro bii nunujeeyaa,” mujare yu ñi. ¹⁷ Ate juori, yu ca maigu Timoteo, Wiogu yeere añuro ca tii nunujeegure muja putore yu tiicojo cojowu. Cã, Cristo Jesús're ca tho nunujeegure birora yu ca biirique cati niiri-jere mujare wederucumi, niipetiri taberipu Cristo Jesús're ca tho nunujeerã cãja ca niiri taberire ametua waagu, yu ca bue majorucurore birora.

¹⁸ Jicãrã muja mena macãrã, ca nii majuropeerãre biropu tugoeñacuma, “Jãare ñagu dooticumi” ñi tugoeñari. ¹⁹ Ùmureco Pacu cã ca boojata, yoari méé jañurora mujare yu ñagu waarcu. To coropu, “Ca nii majuropeerã jãa nii,” ca ñirã, cãja ca ñi bayirije wado méére, cãja ca ñi bayi niirore birora cãja ca tii niiri je câare yu ñarucu. ²⁰ Ùmureco Pacu cã ca dotiri tabea wederique juori méé bii, cã ca tutuarije juori pee bii. ²¹ ¿Nee peere muja booti? ¿Baperica daa amicãri mujare yu ca ñagu waarije peere muja booti? ¿Mairique mena, añuro tugoeñarije mena, mujare yu ca ñagu waaro pee muja bootiqué?

5

jÑañarije ca tiigure cõa wienecãña!

¹ Jicã muja mena macãre, “Cã pacu numorena numo catimi,” ñiriquere jãa queti tho. To biro tiiri quea ñañari wãme peti niiro bii. Ùmureco Pacure ca majitirã cãa, tii wãme uopura tiitima. ² To biro muja ca tiirijerena “O biro ca biirã jãa nii,” muja ñi. ¿To biro ñitirãra, teere tugoeñu bobo, to biirije ca tiiricure cõa wienecã, ca tiiparã muja niititi? ³ Yu pea muja putopure bau niigu niiti pacagu, yu yeri

mena peera muja menara yu nii, ate ñaÑarije ca tiiricure muja mena niigure birora mee ñaÑaro ca biipu cāre yu tii yerij  . ⁴ Mani Wiogu Jes  s w  ame mena muja ca neari tabere yu c  a, mani Wiogu Jes  s c  a ca tutuarije mena yu ca tugoeÑarijepu muja mena yu niirucu. ⁵ C  ra Satan  s'pure tii cojoc  na, ñaÑarije c  a ca tii niiri upu tii yaio eco, c  a yeri pea Wiogu c  a ca doori r  amare amet  a, ca biipere biro l  ir  .

⁶ “O biro ca biirā jāa nii,” ca ūirā nii pacarā, ūañaro mūja tii. ūañaro mūja ca tiirijere niipetirāpū tii nūnūjee peticoama. ⁷ To biri, juguero mūja ca tii niirucurique ūañaro mūja ca tiiro ca tiirijere to cōrora tii yerijāaña, wāma trigo weta ca wauarije ca ayiaya manirije ca niirore biro niirugarā, díamacū petira teere birora mūja bii. Cristo, mani yūa Oveja Macū, Pascua macū, mee jīa ecocā yerijāa waaupi.* ⁸ To biri mani Pascua boje rūmūre, ca wauaro ca tiirije, būcū, ūañarije tiirique, tiirica wāme cōro ca tiiya manirije ca niirijere tiitirāra, baarique ca wauarije ca ayiaya manirije, ca niirore biro ūirique, díamacū ca niirije, ca niirije menapee mani boje rūmū tii niico.

⁹ Mee to birira, "Ca nomia epe pairā mena bapa cuti niiticāña," mujare yu ū ū owa cojowu.
¹⁰ Biigupua, ati yepa macārā, ca nomia epe pairāre, cōo pacarā pai jañuro ca boo jāa waarrāre, ca jee duti pairāre, weericarārena ca ū nucū buorāre, "camotati majuropeecāña" ū ū méé, to biro

* **5:7** Pascua boje rämäre cäja ca baarije pan, trigo weta wäma mena tiirique ca wauarije ca ayiaya manirijere biro niirägarä, tøgoëña wajoari, wäma wäme pee wado mäja ca tii niipere biro iirä.

majare yu ū cojow. To biro maja ca biirugajata, ati yepare maja ca witicoarop añubocu. ¹¹ Ate mena jīcū uno peerena, “Cristore ca tuo nñuajeegu yu nii,” ca ūigū nii pacagū, nomia epe pai, cao pacagū pai jañuro boo jāa waa, weericarārena ūi nucū bao, watoara wede pai, cūmu pai, jee duti pai, ca biirā menare, “ ‘Cūjare biro bii, bapa cāti bii niiticāña,’ majare ūi wede majiogū pee,” majare yu ūiw. To biro ca tiirā menara baa, bapa cātiticāña.

¹² ¿Nee tiigū cōro Jesucristore ca tuo nñuajeetirāpure cāja ca tii niirijere yu ūa bejebogajati? ¿Jesucristore ca tuo nñuajeerārena ca ūa bejeparā, maja méé maja niiti? ¹³ Jesucristore ca tuo nñuajeetirāra, Úmureco Pacū ūa bejerucumi cāja ca tii niirijere. To biri maja watoare ūañarije ca tii niigūre cōa wienecāña.†

6

Cristo yaarā wado ameri wederique quenorique

¹ Jīcū maja mena macū, apī mena cū ca ajia tagoeña niijata, ¿Nee tiigū Jesucristore ca tuo nñuajeerāre wedericaro uno, jāiña bejeri maja,* Úmureco Pacūre ca majitirā peere cū wedejāati? ² ¿Úmureco Pacū yaarāra, “Ati yepa macārā cāja ca tii niirijere ūa bejerucuma,” maja ūi majititi? Ati yepa macārā cāja ca tii niirijere ca ūa bejeparā nii pacarā, ¿Nee tiirā, ñoo ca biirije unoacārena ca ūa beje majitirā maja niibogajati? ³ ¿Úmureco Pacū puto macārāpū cāare mani ca ūa bejepere maja majititi? Mani ca cati niiri rūmūrire ca

† **5:13** Dt 17.7; 19.19; 21.21; 22.21, 24; 24.7. * **6:1** Jueces.

biirijeacā docare ca ūa beje maji niiparā mani nii. ⁴ To biri, cati niirā mani ca tii niirije juorira wedejāarique muja ca cuojata, ñee tiirā Jesucristore ca tuo nunujeetirāpure teere ca wederique quenoparā cūja ca niiro muja tiiti? ⁵ Cuja bobojato ūigu, yu ū atera: „Muja watoare jucā uno peera niipetirije ca majigu, muja, Jesucristore ca tuo nunujeerā wado, muja ca ameri ūi niirijere ca wederique quenopu uno cā manicāti? ⁶ Muja majuropeera ameri wederique quenoriaro unora, muja ca ameri quēerijere aperā Jesucristore ca tuo nunujeetirāpure muja ameri wedejāa nii.

⁷ Mee, muja majuropeera muja ca ameri wedejāa niirijera muja doca cūmucā yaiwa. ñee tiirā ñañarije mujare ca bii niirijere muja nucātiti? „Muja yeere cūja ca jee dutijata cāare, ñee tiirā, “To biro cūja tii buañajato” muja ūititi? ⁸ Muja biiti, mujara ñañarije tii, mujara muja yaarā yeerena jee duti, muja tiicā.

⁹ ñebojoca ñañarije ca tii niirā, Umureco Pacu cū ca doti niiri tabepure cūja ca eatipere muja magititi? ūi dito ecoticāña, numo mani, manu mani, bii pacarā ca epericarā cutirā, weericarārena ca ūi nucā buorā, manu cuti, numo cuti, bii pacarā ca epericarā cutirā, umua wadora ca ameri ñee eperā, ¹⁰ ca jee dutirā, cuo pacarā pai jañuro ca apeye boo jāa waarā, ca cūmu pairā, ñañarije ca ūi tutirā, ūi dito jee dutiri maja unora, Umureco Pacu cū ca doti niiri tabepure niirica tabe cuotirucuma. ¹¹ Muja mena macārā jucārā to biro ca tiirāra niiupa. Mee, mani Wiogu Jesucristo wāme mena mani Umureco Pacu yu Añuri Yeri juori, tugoeña yeri wajoa, ca ñañarije

manirā tii eco, añurā tii eco, ca biiricarāpə məja nii.

Upure ñañaro tiirique

12 Niipetirije yə ca tiipe wado nii. Buari, niipetirije yə ca tiirije añurije wado méé nii. Niipetirije yə ca tiipe wado nii. Buari, jīcā wāme əno peera yure ca doti ametəene nəcāro yə tiitirucu. **13** Baariquea, ətapoa maquē nii. Ətapoa pee cāa baarique ca jāñari poa nii. To birora bii biirophə, Əmureco Pacə pea pua wāmepərena tii yaiocārucumi. Upəa, nəmo cəti, manə cəti tiirica wāme cōro méé, tiirica upə méé nii. Wiogə yaa upə nii, Wiogə pee cāa, upə macā nii, biimi. **14** Əmureco Pacə cā ca tutuarije mena, Wiogəre cā ca cati tuaro ca tiiricə, mani cāare mani ca cati tuaro tiirucumi. **15** ¿Məja, Cristore ca təo nənəjeerā məja ca niirijere məja majititi? ¿To docare yəa, Cristore ca təo nənəjeegə nii pacagə, əməa mena ca tii epe wapa taago mena yə ñee epebogajati? Yə titi majuropecārucu.† **16** ¿Əməa mena ca tii epe wapa taago mena ca tiigəa, cō mena jīcā upəra cəja ca tuacārijere məja majititi? Əmureco Pacə wederique o biro ū: “Pəarāpəra jīcā upəra nii earucuma,” ū.‡ **17** Wiogə Jesucristo mena ca niigəa, cā ca yeri jāñarijepə cā mena jīcā upəra niimi.

18 Manə mani, nəmo mani bii pacarā, tii eperi-quere tiiticāña. Jīcā bojocə apeye no ca boorije ñañarije cā ca tijata, cā upure ñañoti. To ca bii

† **6:15** ¿Məja, Cristo upə macā taberi məja ca niirijere məja majititi? ¿Cristo upə maquē ca niiri díírorirena təa jude jeeri, əməa mena ca tii epe wapa taago upə maquē pee ca niiro yə tiibogajati?

‡ **6:16** Gn 2.24.

pacaro, n^umo mani, man^u mani bii pacarā, tiirica wāme cōro ca tiitirā, c^uja up^urena ñañaro tiirā tiima. ¹⁹ ¿M^uja up^ua, U^umureco Pac^u mujare c^u ca tiicojoricu, mujapure ca niigu Añuri Yeri yaa wii ca niirijere mujja majititi? M^uja méé, mujja up^u uparā mujja nii. ²⁰ Jicā wāme ca wapa catiri wāme mena U^umureco Pac^u mujare wapa tii jeeupi. § To biri U^umureco Pac^ure mujja up^u mena tii n^uc^ub^uoya.

7

Ca n^umo c^utirāre wede majorique

¹ Mecāra, y^ure mujja ca jāiñā owa cojoriquere mujare y^uwede cojorucu. N^umo maniricaro peera añu. ² Buari, ñee eperique do biro tii majiñā maniro ca bii niirije j^uori, um^ua cāa, nomia cāa, c^uja ca niiro cōrora n^umo c^utí, man^u c^utí ca tiiparā niima. ³ Cō man^ua, c^un^umo menare, ca n^umo c^utigu c^uca niirije ca tii dotirije ca ñirore biro ca tii niip^u niimi; c^un^umo pee cāa, to birora ca tiipo niimo. ⁴ C^un^umo yaa up^u, cō jīcō yaa up^u méé nii. Cō man^u yaa up^u cāa c^ujīc^u yaa up^u méé nii. C^un^umo yaa up^u cāa niiro bii. ⁵ Juu buer^ugarā, “To biro mani biijaco,” mujja ca ñirica cuu ca maniri taberira amerijunaticāñā. Jiro p^uarā niiñā ñucā, teere mujja ca t^ugogeña bayitiri tabere Satanás ñañaro mujja ca tiro c^uca tiitipere biro ñirā. ⁶ Atera, “To biro pee mujja ca biiro añurucu,” ñigu yu ñi. Mujare dotigu méé y^u ñi. ⁷ Y^u majuropeep^ua, niipetirāp^urena y^ure biro c^uja ca biiro y^uboocāmi. Biirāp^ua, c^uja ca niiro cōrora c^uja majurope c^uja ca bii niipa wāme

§ **6:20** Cristo c^uca bii yai bojarije mena mujare wapa tii jeeupi.

Umureco Pacu cū ca tiicojoriquere cūoma, jīcārā jīcā wāme, aperā ape wāme, cūoma.

8 Nūmo mani, manu mani ca biirāre, ca manu bii yai weoricarā romirire yure birora cāja ca biicājata, “Añucābocu,” yu li. **9** Biirāpua, mūja ca nūcāricaro manijata, nūmo cūticāña. Nūcā nucū yujurica tabe nōrena nūmo cūtiricaro peera añu.

10 Mee ca nūmo cūtirāpura o biro yu doti. Yu, yu ca dotirije méé nii, Wiogu cū ca dotirije niiro bii: Cū nūmo cō manure cō waa weoticājato. **11** Cūre cō ca waa weojata, manu manigora niicā, cō ca biirāgatijata, cō manu ca niiricu mena peera niigo waa, cō bijato. Cō manu pee cāa cōre cōa, cōre waa weo, cū tiiticājato.

12 Apeyera yu, yu li, Wiogu cū ca ñirije méé nii. Jīcū Cristore ca tuo nūnūjeegu, Cristore ca tuo nūnūjeetigore cū ca nūmo cūtijata, cō pea, “Cū menara añuro yu niicārucu,” cō ca ñijata, cōre cū cōaticājato. **13** Nūcā jīcō nomio Cristore ca tuo nūnūjeego, Cristore ca tuo nūnūjeetigore cō ca manu cūtijata, cū pea: “Cō menara añuro yu niicārucu,” cū ca ñijata, cōre cōa, cōre waa weo, cō biiticājato. **14** Cō manu Cristore ca tuo nūnūjeetig, cū nūmo jūorira ca ñañarije manigu tii ecomi, nūcā cū nūmo Cristore ca tuo nūnūjeetigo pee cāa, cō manu Cristore ca tuo nūnūjeegu jūorira, ca ñañarije manigo tii ecomo. To biro to ca biitijata, mūja puna ñañarā niibocuma, Umureco Pacu añuro cū ca tiirijere ca bua eaparā nii pacarā.

15 To ca bii pacaro, Cristore ca tuo nūnūjeetirā, cāja nūmoare, cāja manu jūmūare, cāja ca cōarugajata, cāja cōacājato. To biro to ca

bijata, Cristore ca t̄o n̄n̄jeerā añuro tuacāma. Añuro c̄ja nijato ūiḡ manire j̄oupi ɻmureco Pac̄. ¹⁶ ¿Nomio, do biro biicāri, “Ȳ manire ȳ ametuenecārucu,” m̄ ūi majiti? ¿M̄, cō man̄ pee cāa do biro biicāri, “Ȳ n̄more ȳ ametuenecārucu,” m̄ ūi majiti?

¹⁷ M̄ja ca niiro cōrora m̄ja ca tii niipe Wioḡ c̄ ca tiicojoricarore birora, ūucā ɻmureco Pac̄ c̄ ca j̄ori r̄um̄re m̄ja ca niiricarore birora, ca bii niiparā m̄ja nii. Niipetirā Jesucristore ca t̄o n̄n̄jeerāre ate ȳ tii doti. ¹⁸ Mee, jeyua quejero yapare wide taaricupure ɻmureco Pac̄ c̄ ca j̄oric̄ m̄ ca nijata, teere boboticāña, ca wide taaya maniḡre ɻmureco Pac̄ c̄ ca j̄oric̄ m̄ ca nijata cāare, wide taa dotiticāña. ¹⁹ Wide taaric̄, ca wide taaya maniḡ niirique, do biro pee biiti. Ca nii majuropeerije, ɻmureco Pac̄ c̄ ca dotirije ca ūirore biro tii n̄n̄jeerique pee nii. ²⁰ M̄ja ca niiro cōrora, ɻmureco Pac̄ m̄jare c̄ ca j̄ori r̄um̄re, m̄ja ca niiricarore birora ca niicōa niiparā m̄ja nii. ²¹ Pade coteri maj̄ m̄ ca niiri tabere ɻmureco Pac̄re ca j̄o ecoric̄ m̄ ca nijata, t̄goeñarique paiticāña. Mee, añuro niicāriquere m̄ ca cuo eacājata, teere b̄aro jañuro tii n̄n̄ha waaḡja. ²² ɻmureco Pac̄ c̄ ca j̄ori tabere pade coteri maj̄ ca niiric̄, Wioḡ yeere ca tiip̄ añuro niicāḡ biimi. ūucā añuro ca niicāḡra ca j̄o ecoric̄, mec̄ra Cristore pade coteri maj̄ niimi yua. ²³ M̄ja j̄icā wāme, ca wapa c̄utirije mena ɻmureco Pac̄re m̄ja wapa tii jee ecoupa.* ²⁴ J̄ic̄ ūno peerena pade coteri maja niiticāña.

* ^{7:23} M̄ja Cristo c̄ ca bii yai bojarije mena m̄ja wapa tii jee ecoupa.

yaarā, mūja ca niiro cōrora Umuareco Pacu mūjare cū ca j̄uori r̄umure mūja ca niircarore birora niicāña, Umuareco Pacu cū ca īa cojorore.

²⁵ Wāmarā romiri ca manu manirā peera, jīcā wāme uño peera Wiogu cū ca dotirijere yu cuoti. Biigupua, Wiogu cū ca mairije j̄uori, yee méé ūimi ūiricāre birora yu ca t̄ugoeñari wāmure mūjare yu wede majio cojo. ²⁶ Mani ca cati niiri r̄umurire do biro tūi majiña maniro ca bii niirije j̄uori, mūja ca niiro cōrora, “Mūja ca niirore birora mūja ca niiro añucā,” yu ūi t̄ugoeña. ²⁷ Ca nūmo c̄utigū mū ca nūjjata, mū nūmore cōarugā t̄ugoeñaticāña. Mū ca nūmo manijata, nūmo amaaticāña. ²⁸ Biigupua, mū ca nūmo c̄utijata, ūañarije tiigū méé mū tii. ūucā jīcō wāmo, cō ca manu c̄utijata cāare, ūañarije tiigo méé tiimo. To ca bii pacaro, nūmo c̄uticoarapu cāja ca cati niiri r̄umurire paacā cāja ca boorije j̄uori, “Ūañaro c̄ujare biirique niibocu” ūima ūigu, yu camotarugami.

²⁹ Yu yaarā, atere ūirugū yu ūi: Umuarecori yoeti. To biri meca menare ca nūmo c̄utirā, ca nūmo manirāre birora ca bii niiparā niima. ³⁰ Ca otirā, ca otitirāre biro ca niiparā niima. Ca ujea niirā cāa, ca ujea niitirāre biro ca bii niiparā niima. Apeye ca wapa tiirā cāa, cāja yee ca niitirijere ca ūarāre biro ca bii niiparā niima. ³¹ Ati yepa maquēre ca cuo ujea nii niirā, teere ca cuo ujea nii niitirāre biro ca biiparā niima. Ati yepa maquē ca bii niirije mani ca ūarijea ca peti nūnua waarije nii.†

³² To biri t̄ugoeña pato wācārique maniro mūja ca

† **7:31** Umuareco Pacu yee peere ama j̄hocāri, ati yepa maquē peere tii niiña.

niiro yu boomi. Ca numo manigu Wiogu yeere cã ca ña biijejeru cã ca tiipe peere tugoeña niimi. ³³ Ca numo catigu pea, ati yepa maquẽ peere tugoeña, cã numore cõ ca ujea niiro cã ca tiipe peere tugoeña, biimi. Cãja ca tii niirugarije, ³⁴ o birora bii dica waticã. Nomio, ca manu manigo, wãmo cãa, Wiogu yee wadore tugoeña, cãja upuri, cãja yeripu cãare ca ñañarije manirã cãja ca niipe peere tugoeña, ca manu catigo pea, ati yepa maquẽ peere tugoeña, cõ manu cã ca ujea niiro cõ ca tiipe peere tugoeña, biima. ³⁵ Atera mujare ñi camotagu méé yu ñi, mujara añuro nii, bii pato wãcõ ecoricaro maniro añuro tugoeñarique mena Wiogure ñi nucã buo muja ca biipere ñigu yu ñi.

³⁶ Jícã cã numo ca niipore, “Tiirica wãmere biro cõ yu tiiti,” cã ca ñi tugoeñajata, mee cõ pee cãa maya nucãcoa cõ ca biiro, ca numo catipe niicu, cã ca ñijata, cã numo caticãjato. Tee menara ñañarije tiigu méé tiimi, cã numo caticãjato. ³⁷ Cã ca tugoeña niiri wãmere to birora tugoeña bayicã nii, ñucã cã ca tiirugarijere bii ametuene nucã ecoti, cã numo ca niiboricore, “Ca numo catiticãpu yu niicu,” cã ca ñijata, cã cãa añuro tiigu tiimi. ³⁸ To biri cã numo ca niipo mena cã ca numo catijata, añuro tiigu tiimi. Ca numo catitigu pea, añuro peti tiigu tiimi.

³⁹ Nomio, ca manu catirico, cõ manu cã ca catiro cã mena ca niipo niimo. Cã ca bii yai weojata docare, noo cõ ca boogu mena manu cuti majimo ñucã, buari, Cristore ca tuo nunujeegu unore. ⁴⁰ Yu ca tugoeñajata, “Manu manigo peera ujea niigo niirucumo,” yu ñi. Yu cãa, “Umureco Pacu yu Añuri Yeri yu chobu,” yu ñi.

8

*Baarique, weericarāre tii nucā buorā jee dica
woorique*

¹ Weericarāre tii nucā buorā baarique tiicojo nucā buorique maquēre m̄ja ca jāiñarique peera o biro mujare yu ū, yee mééra diámacā ca niirijere niipetirāpura mani maji. Majiriquea watoara ca bii ditorije nii. Mairique pea añuro nii nənua waaricaro tii. ² Jicā, “Ca majigu yu nii,” ca ūruga niigū uno, ména majirica wāme uno peera majitimi. ³ To ca bii pacaro, Umureco Pacure ca maigū, Umureco Pacu cā ca majigu niimi.

⁴ Weericarāre tii nucā buorā waibucurā díi cāja ca tiicojo d̄aarijere baarique maquēre, jīcā weerichū uno peera ati yepapure wapa mani, jīcāra Umureco Pacu nii, cā ca biirijere mani maji, ⁵ umureco tutipure, ati yepa cāare, “Jāguēa niima” ūricarā cāja ca nii pacaro. Teere ūjata, paū jāguēa nii, paū ūparā nii biima. ⁶ Mani peera, jīcāra Umureco Pacu, mani Pacu, niipetirije ca tiircu, ūucā cā yaarā nii, mani ca biigū wado niimi. ūucā jīcāra Wiogū niimi Jesucristo wado, cā jāorira niipetirije nii, manipu cāa nii, mani ca biigū wado.

⁷ Biirāpua, niipetirāpura ate maquēre majitima. Jīcārā, weericarāre ca nucā buo jeya waaricarā, “Jāguēare cāja ca tii nucā buo d̄aarique niicu,” ū tugoeñari, tee baariquere baama. Cāja ca tugoeña niirijepu tugoeña bayitima ūrā, cāja majuropeera, “Ñañarijere mani tijapa,” cāja ca ū tugoeñarique paipo tii. ⁸ Biropua, mani ca baarijera Umureco Pacu yaarā mani ca niro tiiti. Mani ca baarije

juorira, añurã nii, mani ca baatirije juorira ñañarã nii, mani biiticu.

⁹ To ca bii pacaro bojoca catiya, muja peera añurije ca niiro macã muja ca tii niirijera, ca tugoeña bayitirã peere ñañarije cāja ca tiiro, muja ca tii buiyetipere biro ñirã. ¹⁰ Jicā ca tugoeña tutuatigu, mu, atere ca majigu niiri, weericarãre cāja ca tii nucā buori tabepu mu ca baa duwiro ñagu, ¿“Weericarãre cāja ca tii nucā buo duariquera ca baacãpu yu niicu yu cāa,” cā ñi tugoeñatibogajati? ¹¹ Mu, teere ca majigu mu ca niirije juorira, mu yee wedegu ca tugoeña tutuatigu, Cristo cā ca bii yai bojaricu yairucumi. ¹² Muja yaarã ca tugoeña bayitirã menare o biro ñañaro tiirã, Cristo menarena ñañaro tiicãrã muja tii. ¹³ To biri yu ca baarije juorira, yu yee wedegu ñañaro cā ca tiiro ca tiirije to ca nijjata, yu baa nemotirucu, ñañaro cā ca tiiro yu tiire ñigu.

9

Añurije queti wederi maju cā ca tiipe

¹ ¿Yu ca tiirugarije ca tiipu uno méé yu niiti? ¿Jesús cā yee quetire cā ca wede doti cojoricu méé yu niiti? ¿Mani Wiogu Jesus're yu ñatijapari? ¿Muja méé muja niiti, yu paderique, Wiogu yee yu ca paderijere ca nii jeeña waaraā? ² Aperā pea Jesus cā yee quetire cā ca wede doti cojoricure biro yure cāja ca ñatimijata cāare, “¡Muja peera, cā peti yu nii!” Majara, Jesucristo mena muja ca niirijera cā yee quetire cā ca wede doti cojoricura yu ca niirijere bii ño.

³ Ate nii, yure ca wede pairāre yu ca yuurije: ⁴ ¿Jäära baa, jini, jää ca tiipe uno to maniti? ⁵ ¿Aperā,

Jesucristo cā yee quetire cā ca wede doti cojorcarā, Wiogʉ bairā, to biri Cefas* jāa, cūja ca tiirore biro jāa pea, jīcō Cristore ca tōo nūnūjeegore nūmo cāti, cō mena bapa cāti, jāa waa yuju majititi? ⁶ ¿To docare jāa wado yuu, Bernabé mena, jāa majuropeera ca padē wapa taa baa niiparā jāa niiti?

⁷ ¿Niipe uwamʉ, uwamʉ cā ca niirijere padē niigʉ, cā ca tii niirijere cā yee menara cā wapa tii niibogajati? ¿Niipe oteri majʉ ḫje ote pacagʉ, tee dicare cā baatibogajati? ¿Niipe oveja coteri majʉ cāja ōpēcōa cā ca diperije jinitigʉra cā cote niibogajati? ⁸ “Atere cāra ūigʉ ūimi” ūi tūgoeñaticāña. Doti cūurique cāa to birora ūi. ⁹ Moisés cā ca doti cūurique o biro ūi owarique nii: “Buey† trigo quejerire cā ca ḫta code niiro, cā ḫjerore jia biatoticāña,” ūi.‡ ¿Umureco Pacʉ bueyes're ūa nūnūjeegʉ cā ūipari? ¹⁰ ¿Añuro petira mani yee maquē peere ūigʉ méé cā ūijapari? Mani yee maquē ca niipe maquērena ūigʉ ūijapi. To biri paderi maja, ca jee cūu nūnʉ waagʉ, ca dica jee, tee quejerire weo bate ca ūigʉ, ca dicare mani jeerucu, ūi tūgoeñia yuerique mena padema. ¹¹ Muja watoare añurije quetire wederā, añuro yeri cātiriquere oterāre biro mujare jāa ca tiirique to ca nijata, ¿muja ca chorijere jāa ca jāiro jāare muja ca tii nemoro to añutibogajati? ¹² Aperā cāa, mujare cāja ca tii nemo ecojata, jāa pee doca cāja ametʉenero muja ca tii nemoparā jāa nii.

To ca bii pacaro muja ca tii nemoparā jāa ca niirijere buaro jāa ūiti. To biro ūitirāra, Cristo yee

* 9:5 Ape wāme Pedro. † 9:9 Wecʉ paigu, ca nūcūrije ca padegʉ.

‡ 9:9 Dt 25.4.

añurije quetire jīcā wāme unction peera ca bii camotaatipere biro ūirā, niipetirijepurena jāa nucācā. 13 ¿Umureco Pacu yaa wiire ca padē niirā,§ tii wii maquēra baa, joe juti aňu menerica tuture ca īa nūnūjee padē niirā cāa, tiicojo nucā buorā cāja ca jee earije waibucrā dírena baa, cāja ca tiirijere mujja majititi? 14 O biri wāmera dotiupi Wiogu: “Añurije quetire ca wederā tee cāja ca wede niirije juorira baa cati niirucuma,” ūiupi.

15 Yū pea atere to biro ca tiipu niicā pacagu, jīcā wāme unction peera mujare yū jāitiwu. Nucā atera, teere mujare jāigū méé o biri wāme yū ū owa. Ate to biro yū ca ū bayi niirijere yeera ūicāmi, yure cū ca ūiparo juguero yū bii yaicoarugami. 16 Añurije quetire yū ca wedejata, ūnee peere ūigū cōro, “O biro ca biigū yū nii,” yū ū majiti. Tea yū ca wedepera niicāro bii, “¡Abé nija yū niiquīricu añurije quetire yū ca wedetijata!” 17 Yū majuropeera tiirugarique mena yū ca tuijata, yū yee ca niipere ca tiicojo ecopura yū niibocu. Dotiriquepure yū ca tuijata, “Tee mu tiirucu,” Umureco Pacu yure cū ca ūiriquepure ūigū yū tii. 18 ¿To docare dije to niiti, yū ca wapa taarije? Añurije quetire wedegu wapa manirora wede, mujare ca tii nemo ecopu yū ca niirijere ca wapa manirijere biro īa, yū ca biirije nii.

19 Añuro niicā, jīcā unction peerena ca padē coteagu niiti bii pacagu, niipetirāre padē coteri majore biro yū bii, paug jañuri Cristo yaarā cāja ca niiro tiirugu.

§ 9:13 Jerusalén macā wii Umureco Pacu yaa wiire ca padē niirā, paia judíos, Umureco Pacure tiicojo nucā buorā, waibucrā cāja ca joe mene duarijere baama. Nm 18.8-24; Lv 6.16.

20 Judíos mena niigʉ, cājare biro yʉ bii, judíos Cristore cāja ca tuo nʉnʉjeero tiirugʉ. Doti cūurique ca ūirore biro ca tii nʉnʉjeerā mena niigʉ cāa, cājare birora yʉ bii, yʉ majurope pea doti cūuriquere ca tii nʉnʉjeetigʉ nii pacagʉ, teere ca tii nʉnʉjeerāre Cristo peere cāja ca tuo nʉnʉjeero tiirugʉ. **21** Nucā doti cūuriquere ca cʉotirā menara, doti cūuriquere ca cʉotigure biro yʉ bii, ɻumareco Pacʉ cā ca dotirijere cʉocā, Cristo cā ca dotirijere tii nʉnʉjeecā bii pacagʉ, doti cūurique ca cʉotirā Cristore cāja ca tuo nʉnʉjeero tiirugʉ. **22** Ca tʉgoeñā tutuatirā mena niigʉ cājare biro yʉ bii, ca tʉgoeñā tutuatirāre Cristore cāja ca tuo nʉnʉjeero tiirugʉ. Niipetirā menapʉrena, niipetirijepʉrena cājare biro yʉ bii, yʉ ca tii niiriye mena jīcārā cāja ca ametʉaro yʉ tiibocu ūigʉ. **23** Ate niipetirijere añurije queti jaori yʉ tii, tee añurije ca jee doorijere bʉa earugʉ.

24 ¿Umaari maja, niipetirāpʉra wapa taarʉgarā ūmaa pacarā, jīcā ca ūmaa ametʉa nucāgʉ wado cā ca wapa ūneerijere mʉja majititi? To biri wāmera mʉja cāa, wapa ūneerugarā, ɻumareco Pacʉ cā ca boorore biro pee tii niiña. **25** Eperi maja niipetirāpʉra tee ca tii dotirore birora epe bue niima. Cāja, yoari méé ca yairijerena epe wapa taarʉgarā* to biro tiima. Mani pea to birora ca niicōa niipe peere wapa taarʉgarā mani tii. **26** To biri yʉa, cā ca ūmaa yapano eapa tabe ca mani pacaro ca ūmaagure biro yʉ ūmaati. Nucā ūneja manirora ca ūnoje amagʉre biro yʉ tiiti. **27** Tiitigʉra yʉ upʉrirena ūnañaro tii, yʉre ca tuo nʉnʉjeero tii, yʉ tii, aperāre

* **9:25** Corona, laurel pūu mena tiirica beto, pejarica beto yoaro ca niitiri betore bʉarʉgarāra.

añurije queti yu ca wedericaro jiro ca nii pacaro yu majuropeera teere ca tii nanjeetigure biro yu tuare ligu.

10

Israelitas cāja ca biiquīrique mena wede majorique

¹ Yu yaarā, mani ñicū jā niiquīricarā niipetirāpura bueri burua doca nii, niipetirā dia pairi yaare* tía, cāja ca biiriquere muja ca acoboro yu booti. ² Cāja niipetirāpura bueripu, dia pairi yaapu uwo coe ecoupa, Moisēs cā ca biirore biro nii earugarā.† ³ Niipetirāpura tee wado baarique yeri tutuarique‡ ca niirijere baa, ⁴ ñucā niipetirāpura tee wadorena yeri tutuarique ca niirije, ñtāga cāja mena ca niirica maquē ocore jini, tiiupa, tiiga ñtāga pea Cristora cā ca niirijere. ⁵ To ca bii pacaro, niipetirā jañuripurena cāja ca tii niirijere la biijetatiupi Umareco Pacu. To biri cāja upuri niiquīrique ca yucu maniri yepapura cāna batecā yai waupa.

⁶ Ate niipetirije biiupa, ñañarije tiirique mani ca tiirugarijere cājare biro tiiti, mani ca biipere manire bii majoro. ⁷ To biri jīcārā cāja mena macārā cāja ca tiiricarore biro weericarāre ca li ñucā buorā niiticāna. O biro li owarique ca niirore biro: “Bojoca, baa, jini, tii ea nuu waa, jiro wumu ñucā, Umareco Pacure ca majitirāre biro tiirica wāme cōro méepu tii ujea nii niiupa.”§ ⁸ Jīcārā cāja mena macārā tiirica wāme cōro méé, cāja ca ñee

* **10:1** Mar Rojo (Jūari yaa). † **10:2** Ex 13.21-22; 14.19, 22-29.

‡ **10:3** Maná, israelitas're Umareco Pacu cā ca baarique tiicojorique. Ex 16.4, 35. § **10:7** Ex 32.6-8.

epericarā cātiricarore biro ca tiitiparā mani nii, tee j̄uori j̄icā r̄um̄urena veintitrés mil niirā peti bii yaiupa.* ⁹ Nucā Wioḡure, j̄icārā cāja mena macārā cāja ca ūiquīricarore biro, “Ñañari wāme mani ū ñaaco,” ca ūitiparā mani nii. Tee j̄uori añaare baca j̄ia ecoupa.† ¹⁰ J̄icārā cāja mena macārā Um̄ureco Pac̄ure yairoacā cāja ca wede pai cotericarore biro ūiticāña. Tee j̄uori, Um̄ureco Pac̄u p̄uto macā j̄iari majure j̄ia eco yaiupa.‡

¹¹ Ate niipetirije cājare biiupa, ca bii majorijere biro bii juguero. Mani ati cuure ca niirāre ca wede majiopere birora owa tuurique nii eaupa. ¹² To biri “Ca tugoeña bayigu yu nii,” ca ū tugoeñaguá, “Ñañarijere yu tiibocu,” ū, bojoca catiri niñia. ¹³ Muja, ca bii buiyeerije bojocare ca bii t̄itirije unopura ñañaro muja tam̄o ñaati. Biigupua Um̄ureco Pac̄u pea cā ca ūirore biro ca tiiḡu niiri, muja ca tugoeña bayiro amet̄eneropu mujare ca bii buiyee earijere muja ca tam̄oro tiitirucumi. Tiitiḡura, ca bii buiyeerije mujare ca bii earo, muja ca bii amet̄ua bayipe cāare mujare tiicojorucumi, muja ca tugoeña bayipere biro ūigu.

Weericarā boje r̄um̄uri, to biri Wioḡure tii nucā b̄uo baarique

¹⁴ To biri yu yaarā yu ca mairā, weericarāre ū nucā b̄uoriquere to cōrora tii yerijāña. ¹⁵ Bojoca ca tho maji waaricarāp̄ure yu ū. Yu ca ūrijere muja majurope ūa beje cōoñaña. ¹⁶ Cristo manire cā ca bii yai bojariquere tugoeñari, tii nucā b̄uorā uje oco bapare jiniruḡarā juguero Um̄ureco Pac̄ure, “Añu

* **10:8** Nm 25.1-18. † **10:9** Nm 21.5-6. ‡ **10:10** Nm 16.41-49.

majuropeecā,” ūiri jinirā, ¿Cristo manire cā ca díi bate yai waa bojariquerena tiirā méé mani tiiti? Pan'gare bato baarā, ¿Cristo cū upu mena manire cā ca bii yai bojariquerena tiirā méé mani tiiti? **17** Pan'ga jīcāgara nii, niipetirā mani cabaarica. To biri paū nii pacarā, jīcā upu macārāra mani nii. §

18 Israelitas cāja ca tii niiriquere ūñaaqué: Waibucurā díi cāja ca joe jutti aňu māeneri tutu maquē waibucurā díire baarā, tii tutu maquērena baarā tiima. **19** Ate menare waibucurā díi, weericarāre tii nucā buorā cāja ca joe māenerije pee “Apeye ca tii nucā buoya manirije ametmāenero ca nii majuropeerije nii,” ūucā “Weericā pee cāa, ca wapa cūti jaňugā nii biimi,” ūirugā méé yū ū. **20** Umureco Pacare ca majitirā, waibucurā díi mena joe jutti aňu māene niirā, wātīlare tii nucā buorā tiima. “Umureco Pacare tii nucā buorā méé tiima,” ūigā yū ū. Yū pea wātīlare cāja ca tii nucā buo niirijere, cūjare māja ca baa bapa cūti niiro yū booti. **21** Wiogā manire cā ca bii yai bojariqueretugoeňa tii nucā buo niirā, uje oco bapare jini, ūucā wātīlare tii nucā buorā cāja ca jiniri bapari peere jini, māja tii majiti. ūucā Wiogāre tii nucā buorā baarique peere baacā pacarā, wātīlare cāja ca tii nucā buo baarije peere baa, māja tii majiti. **22** ¿To docare Wiogā cā ca uwa jeoro mani tiirāti? ¿Cā ametmāenero ca tutuarā mani niiti?

Cristore ca tuo nūnūjeegā cā ca tii niirije

§ **10:17** “Jīcāra niimi mani ca tii nucā buo niigā, to biri paū nii pacarā, Cristo yaarā wado mani nii.”

23 Niipetirije yu ca tiipera nii. Biropua niipetirijepura añuti. Niipetirije yu ca tiipera nii. Biropua niipetirijepura añuro nii nanua waaricaro tiiti. **24** Jicã uno peera, maja majurope, añuro maja ca niipe wadore amaaticãña. Aperã añuro cãja ca niipe peere amaña.

25 Niipetirije waibucurã díí cãja ca noniri jawi maquêre maja ca tugoeña niirijepu ca biirije juori, jainatirãra baacãña. **26** Ati yepa niipetiro, to biri, tii yepare ca niirije, niipetirijepura Umureco Pacu yee nii.*

27 Jicã Cristore ca tuo nanujeetigu, “Baarã dooya,” majare cã ca ñi juoro maja ca yuujata, maja ca tugoeña niirijepu ca biirije juori jainatirãra, majare cã ca ecarije niipetirora baacãña. **28** To biri jicã, “Ate waibucu díí weericarãre tii nacu buorã cãja ca joe menejãrije nii,” majare cã ca ñijata, to biro ca ñirichure tuo nanujee, ñucã maja ca tugoeña niirijepu ca biirije juori baaticãña.† **29** Maja ca tugoeña niirijerena ñigu méé yu ñi. “Apí cã ca tugoeña niirije peere maja ñañore,” ñigu yu ñi. ¿Ñee tiigu yu ca tii niirijere, aperã cãja ca tugoeña niirijepure, “To biro tiimi,” cãja ca ñi ña bejero yu tiibogajati? **30** Baariquere, Umureco Pacure “Añu majuropeecã,” yu ca ñi baarijere, ¿Ñee tiigu Umureco Pacure “Añu majuropeecã,” yu ca ñi baarije juorira cãja ca wede pairo yu tiibogajati?

31 To biri baa, jini, ñucã apeye noo maja ca tiirijere tiirã niipetirijepurena Umureco Pacure tii

* **10:26** Sal 24.1. † **10:28** Ati yepa niipetiro, to biri tii yepare ca niirije niipetirijepura Umureco Pacu yee nii.

nucā bəorique mena wado tiiya. ³² Jicā uno peer-ena, judíos're, judíos ca niitirāre, nucā Umureco Pacā yaarāre, ñañarije cāja ca tiiro tiiticāñña. ³³ Yure biro tiiya, niipetirijep̄rena niipetirāre cāja ca īa ujea niirijere yū ca tiirore birora. Yū majuropeera añuro yū ca biiperena yū amaati, paū yee maquē peere yū ama, cāja ca amet̄apere biro īigu.

11

¹ Muja cāa, yū ca biirore biro bii nənəjeeya, yū cāa Cristore yū ca bii nənəjeerore birora.

Nea poo juu buerica tabere tii niürique

² Mūjare yū ujea nii peo, to birora yure tagoeñacā nii, mūjare yū ca bue majoriquere, mūjare yū ca wedericarore birora tii nənəjee, mūja tii.

³ To biri Cristo, um̄are ca jūo niigū nii, um̄ua pea nomiare ca jūo niirā nii, nucā Umureco Pacā pea Cristore ca jūo niigū nii, cāja ca bii niirijere mūja ca majiro yū boo. ⁴ Niipetirā um̄ua juu bue, ca biipere wede jugue, ca tiirā cāja d̄apugare cāja ca buatotajata, cājare ca jūo niigū cāja d̄apugare nucā buotirā tiima. ⁵ Nucā nomia cōrora juu bue, ca biipere wede jugue, tiirā, cāja d̄apugare buatotirāra ca tiirā, cāja manū jām̄are nucā buotirā tiima. Cāja poare ca pede batēcāricarāre biro biima. ⁶ Nomio, cō d̄apugare cō ca buatoticājata, cō poa cāare cō taacājato. Nomiore, poa yoetirijeacā cāo, poa pede batericagapū d̄apugā cāti biirique ca boborije to ca niijata, cō peo ditojato. ⁷ Um̄ua pea cā d̄apugare ca buatotipū niimi. Mee cāa Umureco Pacā bauriquerā nii, nucā Umureco Pacā do biro ca tiiya manigū cā ca niirijere nii bau nii, ca biigū

niimi. Nomio pea ʉmʉ cā ca niirijere ca nii bau niigo niimo. ⁸ ɻʉmʉ nomio macā tabere amiri, cā ca tiiricʉ méé niimi. Nomio pee ʉmʉ macā tabere amiri, cā ca quenorico niimo. ⁹ ɻʉmʉ, nomio yee jʉori méé jeeño ecoupi. Nomio pee ʉmʉ yee jʉori jeeño ecoupo. ¹⁰ Atere ūima ūigo, ūucā ɻʉmureco Pacʉ puto macārāre ūima ūigo, nomio cō dʉpʉga jotoare jʉti quejero ca peopo niimo cōre ca jʉo niigʉre ca bii cōoñari quejerore.

¹¹ To ca bii pacaro, Cristore tʉo nʉnʉjeejata peera, ʉmʉ * jīcāra bojoricaro nii, nomio cāa jīcōra bojoricaro nii, bii majitima. ¹² Nomio, ʉmʉ upʉ macā tabe mena cā ca tiiricarore birora, ʉmʉ cāa nomiopʉre baʉami; bii pacarā niipetirā ɻʉmureco Pacʉ cā ca tii jeeñorā wado niima. ¹³ Mʉja ma-juropeera īa beje cōoñaña, nomio cō dʉpʉgare peo ditotigora, ɻʉmureco Pacare cō ca juu buerije, ca añurijera to niiti. ¹⁴ Bii bojoca cʉti niirique ma-juropeera, ʉmʉ cā ca poa ūapō cʉtijata ca boborije nii, † mʉja ca ū majiro tii, ¹⁵ bii pacaro, ¿nomio peera pairo cō ca poa ūmarije ca añurije nii, mʉja ca ū majiro to tiititi? Nomiora jʉti quejero ʉnora poa yoerije cōre tiicojoupi. ¹⁶ Jīcū ʉno ate maquēre bʉaro cā ca ū uwa jeo wederʉgajata, jāa, ɻʉmureco Pacʉ yaarā ape wāme jāa ca tii niitrijere ca majipʉ niimi.

Wiogʉre tii nʉcā bʉo baariquere tii eperique

* **11:11** ɻʉmʉ, nomio manirora nii, nomio pee cāa ʉmʉ manirora nii, bii majitima. † **11:14** Judíos cāja ca bii jʉo doorique peera poa ūapō cʉtirique ca boborije niiupa.

17 Ano majare yu ca wede majio nenua waape peera majare yu ujea nii peoti, maja ca nea poorucurijera, añuro nii nenua waaricaro unora buaro jañuro majare ñañocã. **18** Ca nii juori tabere, Cri-store ca tuo nenajeerare birora nea poorã, caja majuropeera ameri dica watima iiriquire yu tuo. “Díamacura biicu,” yu ii. **19** Yee méé yu ii, maja watoare ña dica woori maja manicã biiticuma, Ùmureco Pacu yaarã peti ca niirã caja ca nirijere ca majirugarã. **20** To biro maja ca bii niirije niima ñiro, maja ca nea poo baarije, Wiogu cu ca biiri-quere maja ca tugoeña tii nucu buo baarije méé nii. **21** Baarica tabe ca earo, to canacãrãpura jicã uno peerena yue nemoricaro maniro maja baa jaguecã. Jicãrã aa menara nii caja ca biicaro, aperã pea ca cumurãpu niicãma. **22** ¿To docare maja, baa, jini, maja ca tii niipa wijiери maja chotiti? ¿Nee tiirã Ùmureco Pacu yaarare nucu buoti, ca chotirare boboro caja ca tamoro tii, maja tiiti? ¿Nee majare yu ñiguti? ¿Ate juori majare yu ujea nii peoguti? Yu ii majuropeecarucu.

Wiogu cu ca baa tujarique

(Mt 26.26-29; Mc 14.22-25; Lc 22.14-20)

23 Wiogu yeere yu ñeewu, maja cáare yu ca bue majoriquere: Wiogu Jesús cu ca wedejää coña ecorica ñamire pan'ga[‡] ami, **24** Ùmureco Pacure “Añu majuropeecã,” ñiri jiro tiigare pee bato, o biro ñiupi: “Atiga pan'ga yu upu nii. Maja yee juori yu ca bii yai bojarije, yu ca biiriquire tugoeñarã atere tiiya.”

[‡] **11:23** Pan wuabere mani ca tiirore biro, judíos, to canacã rumara caja ca baarije niiupa. Pascua boje rumu peera, ca wauaro ca tirijere jaa ayiatirãra pan quenori baaupa.

25 Ņucā to biiri wāmera, baa yapanori jiro, jinirica bapare ami, o biro ūupi: “Ati bapa wāma wāme yu tiirucu,” cā ca ūiriquere cā ca ūiricarore birora yu ca díi cōa yai waarije nii. Tii bapa maquēre jinirā cōrora yu ca biiriquere tūgoeñari tiiya. **26** Atiga pan'gare baa, ati bapa maquēre jini, māja ca tiiri taberi cōrora Wiogu cā ca bii yairiquere māja wede, cā ca dooropu māja wede yerijāarucu.

27 To biri no ca boogu, teere nucā buoti pacagu pan'gare baa, Wiogu yaa bapa maquēre jini, ca tiigua, Wiogu upare, cā díi menare ūañarije tiigu tiimi. **28** Teere ūirā, cāja cōrora pan'gare baa, jinirica bapa maquēre jini, cāja ca tiiparo juquero cāja majuropeera ca tūgoeñā beje ūaaparā niima. **29** Wiogu upari ca biiriquere ūa cōoña maji petiti pacagu, pan're baa, jinirica bapa maquēre jini, ca tiigu, cā majurope ūañaro cā ca biiperena baa, jini, tii bui cūtigu tiimi. **30** Tee juori, paū māja mena macārā diarique pairā, yeri tutuatirā niima. Ņucā paū bii yaiupa. **31** Mani majuropeera mani ca tūgoeñā cōoña majijata, Wiogure ūañaro mani tii ecotibocu. **32** Wiogu ūañaro manire cā ca tiijata, cāja tūgoeñā majijato ūig, to biro manire tiimi, ati yepa macārā menara ūañaro mani ca tii yaio ecotipere biro ūig.

33 To biri yu yaarā, baarūgarā nea poorā ameri yueya. **34** Jīcārā cāja ca queyajata, cāja yaa wiijeripura cāja baajato, māja ca nea poo baarijera ūañaro ca tii yaio ecoparā māja ca niiro ca tiiriye to ca nii eatipere biro ūirā. Apeye peera mājare ūagugu waagupu yu wede quenorucu.

Añuri Yeri juori mani ca tii majipere ca ca tiicojorque

¹ Yu yaarã, mani ca tii maji niipere Añuri Yeri manire ca ca tiicojorque maquẽre añuro muja ca majiro yu boo. ² Ména Jesucristore ca to nunujeetirã niirã, weericarã ca wedetirã peere muja ca tii nucã buo nunujeerucuriquere muja maji. ³ To biri Umureco Pacu yuu Añuri Yeri juori ca wedegua: “‘Buecu niimi Jesus,’ ili majitimi. Ñucã jucã uno peera Añuri Yeri juori méé ca wedegua: “Wiogu niimi Jesus,” ili majitimi,” mujare yu ili wede majio.

⁴ Biropua, Jesucristo yaarãre bojorica wãmeri cãja ca tii maji niipe nii, Añuri Yeri pea jucãra niimi. ⁵ Bojorica wãmeri wado ameri tii nemo niirique nii, jucãri mena Jesucristore mani ca tii nucã buo niipere biro iligu. Niipetirijepurena Wiogu wadora dotimi. ⁶ Bojorica wãmeri wado tii niirique nii, to ca bii pacaro jucãra niimi Umureco Pacu, niipetiropure niipetirije ca tii niigu.

⁷ To cãnacãrãpurena, Añuri Yeri ca ca niirijere jucã wãme to ca bii bau niiro tiimi, niipetirapu añuro cãja ca niipere iligu. ⁸ Jucãrãre Umureco Pacu Añuri Yeri juori, majirique mena cãja ca wedepere tiicojomi. Aperãre, ca Añuri Yeri juorira, añuro to puorique mena cãja ca wede majipere tiicojomi. ⁹ Aperã, ca Añuri Yeri juorira, díamacã to nucã buoriquere tiicojo ecoma, aperã ñucã, ca Añuri Yeri juorira, diari majare cãja ca diarique ametuenepere tiicojo ecoma. ¹⁰ Aperã, ca ñaaña manirijere tii bau nii maji tutuariquere, aperã ca biipere wede jugue majiriquere,

aperā yeri t^ugōeñā niiriquep^ure īa beje majiri-quere,* aperā apeye wederiquere,[†] aperā apeye wederique ca īirugarijere wede majio majiri-quere, tiicojo ecoma. ¹¹ Ate niipetirijere jīcāra, jīcā Añuri Yeri menara to cānacārāp^urena cā ca boori wāmerire biro cūjare tiicojomí.

Jīcā up^u macārāra mani ca niirije

¹² Ñucā ape wāme m^uja ca jāiñarique peera o biro m^ujare y^u īi: Up^u jīcā up^ura nii pacaro, pa^u taberi nii. Cristore ca t^uo nūnajeerā mena cāare to birora bii. ¹³ Jīcā Añuri Yeri j^uorira, mani uwo coe ecow^u, jīcā up^ura nii earugarā, judíos, judíos ca niitirā, ca pade coterā, añuro ca niicārā cāa, jīcā Añuri Yeri yeerena niipetirāp^ura mani c^uo eaw^u. ¹⁴ Up^ua, jīcā tabe menara up^u niiti, pa^u taberi mena up^u nii ea. ¹⁵ D^upo, amo méé niiri, “Up^u macā tabe méé y^u nii,” to ca īijata, tee j^uorira up^u macā tabe niiticoa biiticu. ¹⁶ Amopero, capega méé niiri, “Up^u macā tabe méé y^u nii,” to ca īijata, tee j^uorira up^u macā tabe niiticoa biiticu. ¹⁷ Up^u niipetirop^ura capega to ca niicājata, ¿do biro pee tii t^uorique to niibojapari? Up^u niipetirop^ura amopero wado to ca niicājata, ¿do biro pee tii wīni majiri que to niibojapari? ¹⁸ Ùmureco Pac^u, up^u macā taberire tee cōrōrena tee ca niipa taberira tiiupi. ¹⁹ Niipetirijep^ura jīcā tabera to ca niicājata, ¿up^u pea noop^u to niibojapari? ²⁰ Díamacāra pa^u taberi nii, bii pacaro jīcā up^ura nii.

²¹ Capega, amore: “M^ure y^u booti,” ñucā d^up^uga, d^uporire: “M^ujare y^u booti,” īi majiti. ²² O biro

* ^{12:10} 1Ti 4.1; 1Jn 4.1. † ^{12:10} Ca t^uo ñaaña manirije wederique.

pee bii: Upu macā tabe ca tutuatiri tabe peerena buaro boorique nii. ²³ Upu macā tabe ca maioti jañuri tabe peere añuropu īa nunujee mani juti jāña buato nii. Upu maquē ca bau niitirije peere añuropu mani tii padeocā, ²⁴ bau niro ca niirije peera to biirije tiirique ca booti pacaro. O birora tiiupi Umareco Pacu mani upu maquēre ca maioti jañurije peere, añuro tii padeorique to nijjato īigu. ²⁵ Upure dica watiricaro maniro niiri, ape taberire añuro jīcāri cōro to ca īa nunujee niipere biro īigu. ²⁶ To biri jīcā tabe upu macā tabe ñañaro to ca tamuoro, niipetirijepura ñañaro tamuocā. Ñucā jīcā tabe añuro to ca tii ecojata, ape taberi cāa, tii tabe menara ujea nii.

²⁷ Muja, Jesucristore ca tuo nunujeerā cā upure biro muja nii, muja ca niro cōrora tii upu macā taberi ca niro cōro, bojorica wāmeri wado ca tii niirije ca niirore birora muja bii. ²⁸ Jesucristo yaarāre, Umareco Pacu pea ca nii juori tabere, añurije quetire wederi maja, cāja jirore, ca biipere wede jugueri maja, cāja jirore bue majiori maja, cāja jirore, ca īa ñaaña manirije ca tii bau nii majirā, cāja jirore, ca diarique catirāre ca diarique ametuene majirā, aperāre ca tii nemorā, ca juo niirā, apeye wederiquere ca wede majiparāre cājare cūupi. ²⁹ ¿Niipetirāpura añurije quetire wederi maja cāja niiti? ¿Niipetirāpura ca biipere wede jugueri maja cāja niiti? ¿Niipetirāpura bue majiori maja cāja niiti? ¿Niipetirāpura ca īa ñaaña manirije tii bau niiriquere cāja tiiti? ³⁰ ¿Niipetirāpura diarique ametuene majiriquere cāja choti? ¿Niipetirāpura ape wāme wederiquere

cāja wedeti? To docare ɿniipetirāpura apeye wederique ca ūrūgarijere cāja wede majio majiti?
31 M̄ja pea tii majirique añurije ca niirije peere c̄orūga niiñā.‡

Mairique

Mecāra añurije tii niirique petire m̄jare yu wede majorucu.

13

1 Bojoca yeere wedecā, Ūm̄areco Pacu p̄ato macārā yeere wedecā, tii pacagu yu ca maitijata, come p̄i, ūucā come tiiri paa bujuo pato wācōricarore biro yu bii. **2** Ca biipere wede j̄gue majiriquere c̄ocā, niipetirije ca majiñā manimiri-quere t̄o puo peticā, niipetirije majirique c̄ocā, ūucā díamacā yu ca t̄o n̄acā b̄orije macānacā buurorire aperopu ca wēe waaropu ca tiiro ca tiirije c̄ocā, yu ca bii pacaro, mairique pee yure to ca manicājata, yu mani majuropeecā. **3** Yu ca c̄orije niipetirore ca boo pacarāre bato peoticā, ūucā yu majuropeera yu up̄urire cāja ca joe cōaro tiicā pacagu yu ca maitijata, tee menare ūneacāpe yu buati.

4 Mairiquea t̄goeñā bayi, ca bojoca añugu nii, biirique nii. Mairiquea īa tutiti, yu majuropeera ca nii majuropeegare biro t̄goeñati, “O biro ca biiyu yu nii,” īiti, **5** ūnañari wāme bii tuti, j̄icāra boocā ca biiya manirije, ño ca biirijeacārena ajia, yoaro ajia t̄goeñacā nii, biircaro tiiti. **6** Mairiquea ūnañaro tiicārira ujea niirique méé nii; díamacā

‡ **12:31** M̄ja pea tii majirique añurijepure ca c̄o earūgarā niiñā.

maquē peere ujea niircaro tii. ⁷ Mairiquea niipetirijepurena tugoeña bayi, niipetirijepurena tuo nūnūjee, niipetirijepurena yue, niipetirijepurena nucā, bii.

⁸ Mairiquea jīcāti uno peera yai nucācoa, bitirucu. Ca biipere wede jugue majiriiquea peti nucācoa, apeye wederique peticoa, maji niiriique yai nucācoa, biicārucu. ⁹ Jīcā wāmerira maji, jīcā wāmerira ca biipere wede jugue, mani bii. ¹⁰ To biri ca nii majuropeegu cū ca earora, jīcā wāmeri maji niimirique yai nucācoarucu. ¹¹ Wimagu niig u wimagure biro wede, wimagure biro tugoeña, wimagure biro tugoeña beje, yu biiwu. Bucua maja nucā waagu, wimagu yu ca niirica wāmtere yu yeri jāacāwu. ¹² Mecūra ca niirore biro īatirāra, eñoro añuro ca bauti jañuro ca īarāre biro mani īa, to ca bii pacaro jīcā rūmu bau niiro mani īarucu. Mecūra jīcā wāmeri yu maji, to ca bii pacaro jīcā rūmu yure cū ca īarucuricarore biro cāre yu īarucu.

¹³ Mecūra ate itia wāme nii: Díamacā tuo nucā buorique, tugoeña yue niiriique, mairique, nii. Tee itia wāme menare ca nii majuropeeri wāme, mairique nii.

14

Apeye wederique

¹ Mairique peere tii nūnūjee niiña. Nucā Añuri Yeri juori muja ca tii majipe cū ca tiicopere ama niiña, añuro petira ca biipere muja ca wede jugue majipere. ² Apeye wederiquere ca wedegu, bojoca mena wedegu méé tiimi. Umureco Pacu mena wedegu tiimi. Jīcā uno peera teere tuo puotima.

Añuri Yeri cū ca majioro macā, ca majiñā manirijere wedemi. ³ Ca biipere wede jugueri maju pe aperā peere añuro cāja ca nii nñuña waaro tii, cāja ca tugoeña ujea niiro tii, cāja ca tugoeña bayiro tii, tiigu wedemi. ⁴ Apeye wederiquere ca wedeguña, cā majuropeera añuro cū ca nii nñuña waapere ūigu tiimi. Ca biipere wede jugueri maju pe, Jesucristo yaarā añuro cāja ca nii nñuña waaro tiigu tiimi. ⁵ Yu pe a maja niipetirāpura apeye wederiquere maja ca wedero yu boomi. Biigupua, ca biipere ca wede juguerā maja ca niiriye peere buaro yu boo. Ca biipere wede jugueri maju pee apeye wederique ca wedegu ametuenero niimi, cū, Jesucristo yaarā añuro cāja nii nñuña waajato ūigu, tee ca ūirugarijere cū ca wede majorije ca nii pacaro.

⁶ Yu yaarā, mecūra mujare ūagu waari, jīcā wāme ca bii ūnoriquere wede, majiriquere wede, ca biipere wede juegue, mujare bue majio, tiiricaro unora apeye wederiquepu mujare yu ca wede ejata, ¿ñee pee mujare to tii nemobogajati? ⁷ Baja apeye ca catitirije, tōroga, bua pūtē bajaricarore cāja ca tii bujorije bojorica wāme to ca bujucōa jāatijata, ¿do biro pee tiicāri, baja wāmere tuo majirique to niibogajati? ⁸ Nucā putirica wāure tuo majirica wāme cāja ca puti bujuotijata, ¿ñiru pee cū ca ameri jīagu waapere cū queno yue majibogajati? ⁹ To birora bii maja mena cāare, apeye wederique wederā, tuo puoriquera maja ca wederijata, ¿do biro biicāri, mu ca ūirijere tuo puorique to niibogajati? Wīnorenā wederāre biro maja ūirucu. ¹⁰ Ati yepapure paū wederique nii, niipetirijepurena teere ca wederā tuo majima. ¹¹ Jīcā

yure cū ca wederijere yu ca tao majitijata, cū peera apero macāpu yu niicu. Yu pee cāare cū pee cāa to birora biicācumi. ¹² To biri muja, mee yeri tutuariquepū tii maji niiriquere ca boo niirā niiri, Jesucristo yaarā añuro cūja ca nii nūnua waaro ca tiirije pee docare amaña.

¹³ O biro ca biirije juori, apeye wederique ca wedegħa cū ca īrijere cū ca wede majio majipere cū tiicojoxato īġu, Umareco Pacure ca jāi juu buepū niimi. ¹⁴ Apeye wederique mena yu ca juu buejata, yu yeripū juu buegū yu tii, bii pacagu, yu ca tuo majiborique pea manicā. ¹⁵ To docare, ɿdo biro yu tiiguti? Yu ca yeri jāñarije menapū juu bue, nūcā tuo maji niirique mena cāare juu bue, yu tiirucu. Yu ca yeri jāñarijepū mena baja, nūcā tuo maji niirique mena cāare baja, yu tiirucu. ¹⁶ Mu ca yeri jāñarijepū mena Umareco Pacure mu ca baja peojata, ca bue majioña manigu pea añu majuropeecā mu ca īrijere, ɿdo biro pee biicāri, “To biro to bijjato,” mu ca īi nemobogajati? ¹⁷ Biigħapħa, mu pea díāmacura “Añu majuropeecā,” īġu mu tii, ca tħorā peera née pee cūjare biitica. ¹⁸ Umareco Pacure, “Añu majuropeecā” yu īi, muja niipetirā ametħenero apeye wederiquere ca wedegħu niiri. ¹⁹ Bii pacagu, Jesucristore ca tuo nūnjeerāre, jīcā amo cōro niiri wāmerira yu wederu, cūja ca tuo majipere biro, aperā cāare wede majoricarore biro to bijjato īġu, apeye wederique mena peera pua amo cōro mil niiri wāmeri wederica tabe unorena.

²⁰ Yu yaarā, muja ca tħogħejni niirijere wimarāre biro biitica. Nāñarije tiirique pee docare wimarāre biro niiñā. Tħogħejni niirique mena

peera bæchrā niiña. **21** Doti cūuriquep✉ o biro ūi
owarique nii:

“ ‘Ca tuo ūaaña manirije ca wederā mena, ape
yepari macārā menap✉, ati pooga macārāre
y✉ wederucu. To biirije y✉ ca ūicā pacaro,
yure tuo ūuujeetirucuma,’ ūimi Up✉,” ūi.*

22 To biri apeye wederiquere wederiquea, Cri-
store ca tuo ūuujeetirāre ūiro bii, Cristore ca tuo
ūuujeerā méére bii, ca biipere wede ūgueriquea,
Cristore ca tuo ūuujeetirā ūméére bii, Cristore ca
tuo ūuujeerā peere bii cōoñaro bii. **23** Cristore
ca tuo ūuujeerā neari, niipetirāp✉ra apeye wed-
eriquere wede, muja ca tii niiri tabere jīcārā tuo
puoti, tuo ūuujeeti, ca biirā jāa earā, ¿“Mecūra
tiima,” mujare cāja ūitigajati? **24** Niipetirā ca bi-
ipere muja ca wede ūgue niiri tabere, jīcā tuo
puoti, tuo ūuujeeti, ca biig✉ jāa eag✉, niipetirije
muja ca ūirijere tuoři, cā majuropeera ūaňag✉ cā ca
niirijere ūa beje cōoňa, ūgoeňa bojoca cati, **25** cā
yerip✉ cā ca biirique cāti niirijere majirucumi. To
biri ūmureco Pac✉ cā ca ūa cojorore muu bia ea
nuu waari, o biro ūi ūacā ūhorucumi: “Díámacā
Ūmureco Pac✉ muja mena niimi,” ūirucumi.

Juu buerica tabere aňuro tii ūuuwa waarique

26 Y✉ yaarā, ¿do biro mani ūrāti? Nea poo juu
buerā muja ca niiro cōrora, jīcā baja, apī bue majio,
apī ca bii ūnoriquere wede, ūucā apī apeye wederi-
quere wede, apī tee ca ūrāgarijere wede majio, ca
tii niiparā muja nii. Ate niipetirijere Jesucristo
yaarā aňuro cāja ca nii ūuuwa waapere ūrā ca
tiiparā muja nii. **27** Apeye wederiquere wederā,

* **14:21** Is 28.11-12.

puaarā cōro, paₘ cāja ca ūirugajata, itiarā cōrora cāja wedejato, buari jīcū jiro wado. Ñucā jīcū teere cā wede majiojato. ²⁸ Teere wede majori maju ḥno cā ca manijata, nea poorica tabepure cā wedeticājato. Cā majuropeera wede, Úmureco Pacu re wede, cā tlijato.

²⁹ Ñucā to biiri wāmera, ca biipere wede jugueri maja cāja ca niijata, p̄harā, itiarā cōrora cāja wedejato. Aperā pea cāja ca ūirijere añuro mena cāja tuo cōoñajato. ³⁰ Apī, to ca duwigure, Úmureco Pacu jīcā wāme cāre cā ca wede majiojata, ca wede niigū pea, cā peere cā wede dotijato. ³¹ O biro tiirā ca biipere wede jugueri maja, jīcū jiro wado wede nānā waarañ niipetirāp̄ra wederucuma, niipetirā tuo maji, ujea nii, cāja ca biipere biro ūirā. ³² Ca biipere wede jugue majiriquea ca biipere wede jugueri maju cā ca īa nānājeerije nii. ³³ Úmureco Pacu, añuro niirique Úmureco Pacu niimi. No ca boorora tii maa wijio niirique Úmureco Pacu méé niimi.

Jesucristore ca tuo nānājeerā nearā bii niirucarore birora, ³⁴ nomia, Jesucristore ca tuo nānājeerā cāja ca nea poori tabepure ca wedeti-parā niima. Cājara wede dotiti, doti cūrrique ca ūirore birora cō tuo nānājeejato. ³⁵ Jīcā wāme ḥno cō ca majirugajata, wiipu cō manure cō jāiñajato. Nea poo juu buerica tabere nomio cō ca wedero añuti.

³⁶ ¿To docare Úmureco Pacu wederiquea māja juori, to ame pea nācāupari, māja wado māja niiti, teere ca tuo juoricarā? ³⁷ Jīcā ca biipere wede jugueri maju, ñucā Añuri Yeri cā ca majiogure biro tāgoeña ca biigū, “Ate mujare yu ca owarijere

Wiogu cã ca dotirije nii,” 38 ū majiñā. Cã ca ū majitijata, Wiogu cãa cãre ū majitirucumi.

39 To biri yu yaarã, ca biipere wede jugue maji nirique peere boo tugoeññaña. Apeye wederiquere cãja ca wedero camotaaticãña. 40 Biirãpua, niipetrijepurena, añuro mena, ca niirore biro tii nunua waaraja.

15

Cristo cã ca cati tuarique

1 Yu yaarã, mecura añurije queti mujare yu ca wederiquere muja ca tuo nunujeerique, tee juori muja ca tugoeñña bayi niirijere, muja ca tugoeñaro yu tii majoruga. 2 Ate añurije queti juorira muja ametuarucu, mujare yu ca wederiquere muja ca tii nunujee niijata, to biro to ca biitijata, yee petira muja tuo nunujeecãbojacupa.

3 Ca nii juori tabere, yu majurope yu ca tuoriquerena mujare yu wede majiowu, Cristo mani ca ñañarije juori, Umu^ureco Pacu wederique ca ūirore birora cã ca bii yairiquere. 4 Umu^ureco Pacu wederique ca ūirore birora, yaa cõa eco, itia rumu jiro cati tua, cã ca biiriquere. 5 Pedrone baua ea, jiro pua amo peti, dupore puaga penituario ca niirãre baua ea, cã ca biiriquere. 6 Jiro quinientos ametuenero ca niirã Cristore ca tuo nunujeerãre baua eaupi. Cãre ca ñaricarã pau jañuripura catima, j*c*ãrã cãja ca bii yaicoa pacaro. 7 Jiro Santiagore* baua ea, jiro jañuroacã cã buerã ca niiricarã niipetirãpure baua ea, 8 ca tujari tabe cãja

* 15:7 Jacobo.

niipetirā jirore, jīcā wimaghā bāchā yapanotigura
ca bāharicāre biro ca biigāre yā cāare baua eawi.

⁹ Yā Cristo cā yee quetire cā ca wede doti co-joricarā dāraroacā ca niigh yā nii. Petoacā unora, “Cristo yee quetire wederi majā niimi,” īrich uno méé yā nii. Umureco Pacā yaarāre ūñārō yā tiirāga nānājeewā. ¹⁰ Biigāphā, Umureco Pacā cā ca añurije jāori, yā ca biirijere yā bii. Yāre cā ca ūñārō mairiquea, watoa méé biiupa. Cāja niipetirā ametaenero yā padewā. Biigāphā yā méé yā tiiwā, Umureco Pacā pee cā ca añurije mena yāre tii nemowi. ¹¹ Yā, yā ca ūñārō cāare, cāja, cāja ca ūñārō cāare, atera nii jāa ca buerije, ūñārō atera nii māja ca tuo nānājerique.

Ca bii yairicarā cāja ca cati tuarije

¹² “Cristo bii yaicoa pacaghā, cati tuaupi,” īi wedericarā nii pacarā, ¿ñee tiirā jīcārā māja mena macārā “Ca bii yairicarā cati tuatima,” cāja ūñārō?

¹³ Ca bii yairicarā cāja ca cati tuarije to ca manicājata, to docare Cristo cāa cati tuatijacupi.

¹⁴ Cristo cā ca cati tuatijata, añurije queti jāa ca wederije wapa mani, teere díamacā māja ca tuo nācā bāorije cāa wapa mani, biicu. ¹⁵ Ate to birora to ca bijata, Umureco Pacā yaarā ūñārō dito yūjuri māja jāa niibocu, ca biitiriquerena, “Umureco Pacā Cristore cā ca cati tuaro tiiupi,” jāa ca ūñārō wedejata, yee mééra ca bii yairicarā cāja ca cati tuatijata. ¹⁶ Ca bii yairicarā cāja ca cati tuatijata, to docare Cristo cāa cati tuatijacupi.

¹⁷ Cristo cā ca cati tuatijata, díamacā māja ca tuo nācā bāorije cāa wapa mani; mēna, ūñārō māja ca tii niirucuriquerera māja ūñārō niicu. ¹⁸ To biro to ca bijata, Cristore ca tuo nānājerā ca bii yairicarā

cāa, to biro bii yaicā yerijāa waaraāa biicājacupa.
19 Cristo j̄ori, mani ca yue niirije mani ca cati niiri r̄am̄uri wadore, ca añurije to ca nijata, niipetirā amet̄enero añurije ca b̄a eatiparā peti mani nibocu.

20 Díamacāra Cristoa, ca bii yaicoaricupura cati tuaapi, ca bii yairicarāre cati tua j̄guegu. **21** Bii yairique j̄icū j̄orira ca bii earicarore birora, ca bii yairicarā c̄ja ca cati tuape cāa, j̄icū j̄orira nii eaupa. **22** To biri Adán j̄ori niipetirā c̄ja ca bii yairucurore birora, ūucā Cristo j̄ori niipetirā catirucuma. **23** Buari, to cānacārāp̄ura ca nirore biro: Mee Cristo cati tua j̄gueupi; jiro Cristo c̄ ca dooro c̄ yaarā ca niirā cati tuarucuma. **24** Cristo, ūm̄ureco Pac̄ure ca junarā niipetirāre cōa peoti, c̄ Pac̄ ūm̄ureco Pac̄ure c̄ ca doti niirijere tuene, c̄ ca tiiro jiro docare tee peti n̄cā waaru. **25** Niipetirā c̄ waparā c̄ja ca doca cūmurop̄ Cristo c̄ ca doti niipera niirucu. **26** C̄ waparāre c̄ ca bii amet̄ene n̄cāro, bojoca c̄ja ca bii yairije manirucu. **27** ūm̄ureco Pac̄, niipetirije c̄re ca yuu n̄n̄jeero tiiupi. Biropua, “Niipetirijep̄ura c̄re yuu n̄n̄jeewa” ūiro, ūm̄ureco Pac̄, niipetirije Cristore ca yuu n̄n̄jeero ca tiiric̄ menarena ūiro méé ū. **28** Niipetirije Cristo wadore ca yuu n̄n̄jee ea petiro, c̄ majuropeera,† niipetirije c̄re ca yuu n̄n̄jeero ca tiiric̄ ūm̄ureco Pac̄ure yuu n̄n̄jee earucumi, ūm̄ureco Pac̄ niipetirijere niipetirop̄ c̄ ca doti niipere biro ūigu.

29 Ca bii yairicarā c̄ja ca cati tuarije to ca mani pacaro, ¿ñee peere ūrā, ca bii yairicarā j̄ori, c̄ja

† **15:28** Hijo de Dios.

uwo coeti? ¿Ñee tiirā ca bii yairicarā j̄uori cāja uwo coeti? ³⁰ ¿Ñee tiirā jāa pea to cānacā tiira ca uwiorije watoa jāa niiti? ³¹ Yū yaarā, to cānacā rāmura ca bii yaipura yū niicā, díamacāra mani Wiogu Cristo Jesús j̄uori m̄uja ca bii niiriye j̄uori, “O biro ca biigu yū nii,” yū ca ū bayi niirore birora. ³² ¿Ñee yū b̄ua boojapari Éfesopure bojoca bii niiriique j̄uorira bojoca ca uwiorā† mena yū ca ameri quēejata? Díamacāra ca bii yairicarā cāja ca cati tuatijata, “Baa, jini, mani tiico. Boerora mani bii yaicoarucu,” ca ūrā, yee mééra ūbocuma. §

³³ Íi dito ecoticāña. Ñañarāre bapa c̄utijata, añuro bojoca c̄uti niiriquere tii yaio n̄acōcāma. ³⁴ Añuro niiriqure c̄uti niiriqure peere tii niiña, ñañarijere to cōrora tii yerijāaña, ména m̄uja mena macārā j̄icārā Umureco Pacure ca majitirā niicāma. Cāja bobojato ūigū mujare yū ū atera.

Ca cati tuarica upu

³⁵ J̄icā o biro ū jāiñabocumi: Ca bii yairicarā, ¿do biro bii, cāja cati tuarāti? ¿Do biri upu mena cāja cati tuarāti? ³⁶ ¡Do biirije peti jāiña mecārique to niicāti! Ote ape, oterique ca quejeri to ca boa weotijata, wiiti. ³⁷ Oterā, jiro ca wii m̄ua waapagu peere otetima. Ca apegā, trigo apegā, apeye ote dica ape uno peere otema. ³⁸ Umureco Pacu pee cā ca boori upure biro ca niiro tiimi. Ote ape wāme cōrorena tee ca niiriquera ca b̄ucharo tiimi. ³⁹ Niipetirije upuripura j̄icā upure biirijera niiti. Bojoca upuri, waibacurā upuri, minia upuri, wai upuri nii, bii. ⁴⁰ Teere birora umureco macā

† **15:32** Fieras. § **15:32** Is 22.13.

upuri, ati yepa macā upuri nii, bii. Umureco tutipu macārā upuri baurique ūarique añurije cāa jīcā wāme nii, ati yepa macārā upuri cāa ape wāme nii, bii. ⁴¹ Umureco macā muipū cū ca boerije jīcā wāme nii, ñami macā cū ca boerije cāa ape wāme nii, ñocōa cāa bojorica wāme boema. Ñucā ñocōa cāa jīcū peere birora boetima.

⁴² To biirijera bii, ca bii yairicarā cūja ca cati tuape cāa. Yaa cōariquea ca boarije nii. Ca cati tuarije pea ca boarije méé nii. ⁴³ Yaa cōariquea, ca bii baterije nii, ca cati tuarije pea añurije nii. Yaa cōariquea ca tutuatirije nii, ca cati tuarije pea, ca tutuarije nii. ⁴⁴ Ca bau niiri upure yaa cōa, yeri cati niirica upu pee cati tua, bii. Ca bau niiri upu nii, yeri cati niirica upu nii, bii.

⁴⁵ O biro ūi Umureco Pacu wederique: “Bojocu ca nii juoricu Adán ca catigu nii eaupi.”* Ca tujagu Adán peat[†] yeri catirique ca tiicojogu nii eaupi. ⁴⁶ Yeri cati niirique méé doo juoupa. Ca bii yaipe pee doo juoupa. Yeri cati niirique pea jiropu nii eaupa. ⁴⁷ Bojocu ca nii juoricu jita mena tiiricu niiupi. Jiro macā bojocu pea umureco tutipu macā niiupi. ⁴⁸ Ati yepa maquē upuri, jita mena cū ca quenorichure birora nii. Umureco tutipu maquē pea, umureco tutipu macā upurire birora nii. ⁴⁹ Jita mena quenorichu bauriquere biro mani ca baurore birora, umureco tutipu macā baurique cāare cūre biirā mani baurucu.

⁵⁰ O biro ūigu yu ūi, yu yaarā: Ca bii yaipa upura, Umureco Pacu cū ca doti niiri tabepure ea waa mājiti. Mani upuri yoaro ca cati niitirijea, to birora

* ^{15:45} Gn 2.7. † ^{15:45} Jesucristo.

caticōa niiriquere cāo ea majiti. ⁵¹ Añuro tāoya, ca majiña maniriquere mājare yā ca wedepere. Niipetirāpūra mani bii yaitirucu. Buari, niipetirāpūra mani upāri wajoacoarucu, ⁵² jīcā nimaro capega bibita īa pāaricarore biro, putirica wāā puti tājarica tabera. Putirica wāā bājārucus, ca bii yairicārā pea pāati cāja ca bii yaitipa upā mena cati tuarucuma. Mani pea, mani upāri wajoacoarucu. ⁵³ Mani upāri ca boa yaicoarijera, to birora ca caticōa niipa upāri pee juti weti waaru. Ca bii yairi upārira, ca bii yaitipa upāri pee juti wetirucu. ⁵⁴ Mani upāri ca boa yaicoarijera, to birora caticōa niipa upāri pee juti weti ea, ca bii yairi upārira, ca bii yaitipa upāri pee juti weti ea ca biro, o biro īi owarique ca īirore biro bii earucu.

Cristo cā ca bii ametāa nācārije jāori, bii yairique tii yaio eco.‡

⁵⁵ Bii yairique, ¿noopā to niiti mā ca bii ametāa nācārurcurique? Bii yairique ¿noopā to niiti, puniro tāgoeñaricaro mā ca tii tutua niirurcurique?§

⁵⁶ Bii yairicaro manire ca tiirije Umuareco Pacā cā ca boorore biro mani ca tiitirije jāori bii. Doti cūurique ca īirore biro tii nānājeetima īirā, ñañarije ca tiirā mani nii. ⁵⁷ To ca bii pacaro, añu majuropeecā Umuareco Pacā mani Wiogā Jesucristo jāori bii ametāa nācāriquere manire cā ca tiicajorije.

⁵⁸ Yā yaarā, ate jāori tāgoeñā bayi, yerijāaricaro maniro to birora buaro jañuri Wiogā yeere padē

‡ ^{15:54} Is 25.8. § ^{15:55} Os 13.14.

nunua waara, Wiogu mena jīcāri muja ca padé niirijere watoa maquē méé ca niirijere īa majiri.

16

Umureco Pacu yaarāre tii nemorā neorique

¹ Jesucristore ca tuo nunujeerāre tii nemorā neorique maquēre,* Galacia yepa macārā Jesucristore ca tuo nunujeerāre yu ca wede majoricarore birora tii nunujeeya. ² Yerijāarica rūmuri cōrora muja ca niiro cōro muja ca wapa taaarijere īa cōoña, jee dica woo queno cūu, ca tiiparā muja nii, yu ca waari tabepure muja ca neo mani waatipere biro īirā. ³ Yu eagupu, queti owa tiicāri, muja ca neoriquere, muja ca bejerigarā mena Jerusalén'pu cājare yu tiicojo cojorucu, teere cāja jee waajato īigu. ⁴ Yu cāa, yu ca waape to ca nijata, jīcāri cōro jāa waarucu.

Pablo cā ca waape

⁵ Waa nunua waagu, Macedonia yepare yu ametua waarucu. Macedoniare ametua waagu, Corintopure yu ea waarucu. ⁶ Yu ca biijata, muja mena yoa jañuro yu niicābocu; ñucā ape tabera pue buchre toora yu ametuhenebocu, noo yu ca waari tabe yu ca waape maquēre yure muja ca tii nemopere biro īigu. ⁷ Mecāra mujare īa ametuarique wado yu biirugati, biitigura Wiogu cā ca boojata, jīcā cuu muja mena yu niiruga. ⁸ Biigupu, Pentecostés boje rūmu ca europu, Éfeso macārā yu niicārucu. ⁹ Wiogu yee paderiquere yu

* **16:1** Cristo yaarāre tii nemorā wapa tiirica tiiri neorique maquē.

ca padepe añuro yare bii ea, pañ yare ca ña tutirã caja ca nii pacaro.

¹⁰ Timoteo cä ca earo, maja mena añuro cä ca niiro cäre tiiya, cäa yare birora Wiogu yeere ca padegu niimi. ¹¹ To biri maja mena macärä jicä uno peera cäre cäja junaticäjato. Añuro cä ca waa nunua waapere biro ñirä, cäre tii nemoña, yare cä ca ñagu ea doo majipere biro ñirä. Aperä Jesucristore ca tño nunjeerä mena cäre yuegu yu tii.

¹² Mani yee wedegu Apolos're, mani yee wederä mena waari, "Cäjare ñagüja," yu ñimiwu. Mecära waargati majuropeecämi. Biigupua cä ca waargari tabe ca earo waarucumi.

Añu doti yapanorique

¹³ Bojoca catiri niiña. Díamacä tño nacä buoriquere to birora biicõa niiña. Bäaro tagoeña bayi, ca tutuarä nii, biiya. ¹⁴ Maja ca tii niirijere mairique mena wado tiiya.

¹⁵ Yü yaarä, maja maji, Acaya macärä Estéfanas yaarä añurije quetire ca tño nunjeo jhoricarä Umureco Pacu yaaräre ca tii nemo niirä cäja ca niirijere. ¹⁶ To biri cäjare biro ca biirä, niipetirä ca tii nemorä, jääre birora pade bayi, ca tiiräre maja ca yuu nunjeero yü boo. ¹⁷ Estéfanas, Fortunato, Acaico yü puto cäja ca earo, yü ujea nii. Cäja, maja ca maniri tabere yare nii nemowa. ¹⁸ Yü ca yeri tagoeña bayiro yare tiiwa. Maja cäare to birora tiima. Cäjare biro ca biiräre añuro ca tiipe nii.

¹⁹ Asia yepa macärä, Jesucristore ca tño nunjeerä mujare añu doti cojoma. Aquila, Priscila,[†] to biri cäja yaa wii ca nea poorucurä

† ^{16:19} Griego wederique mena peera Prisca.

cāa, Wiogʉ Jesú斯 wāme mena bʉaro mʉjare añu doti cojoma. ²⁰Jesucristore ca tʉo nʉnʉjeerā, mani yaarā niipetirā, mʉjare añu doti cojoma. Mʉja ca niiro cōrora añuro ameri mairique mena ameri añu dotiya.

²¹ Yʉ Pablo majuropeera, ate añu doti cojori-quere yʉ amo mena yʉ owa.

²² Jícʉ uno Wiogʉre cū ca maitijata, ñañaro ca tii ecopʉ cū nijjato. Wiogʉ dooya.‡

²³ Wiogʉ Jesú斯 yee añuriye mʉja mena to nijjato.

²⁴ Mʉja niipetirāre, Cristo Jesú斯 mena bʉaro mʉjare yʉ mai.

To biro to biijato.

Pablo

‡ **16:22** Maran ata: “Wiogʉ doomi.” Ti wamerena ñucā arameo wederique mena peera Marana ta: “Wiogʉ dooya,” ñiupa.

Umareco pacã wederique

New Testament in Waimaha

El Nuevo Testamento en waimaja de Colombia

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waimaha

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Waimaha

Brazil

[baø]

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Waimaha

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

578d10cf-36f5-57a0-9c73-7cf116b01c7e